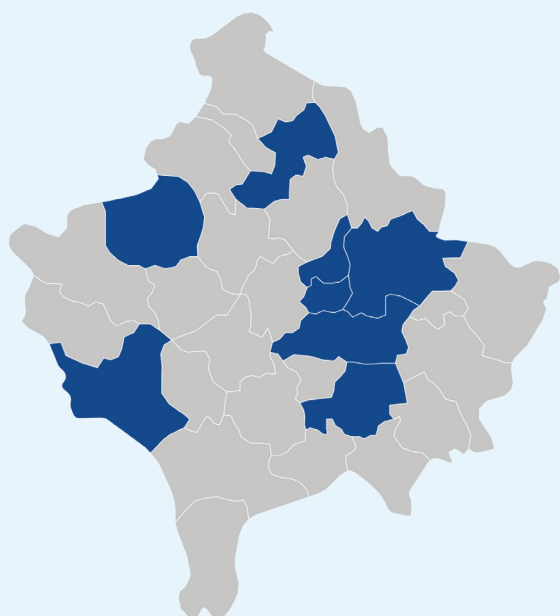
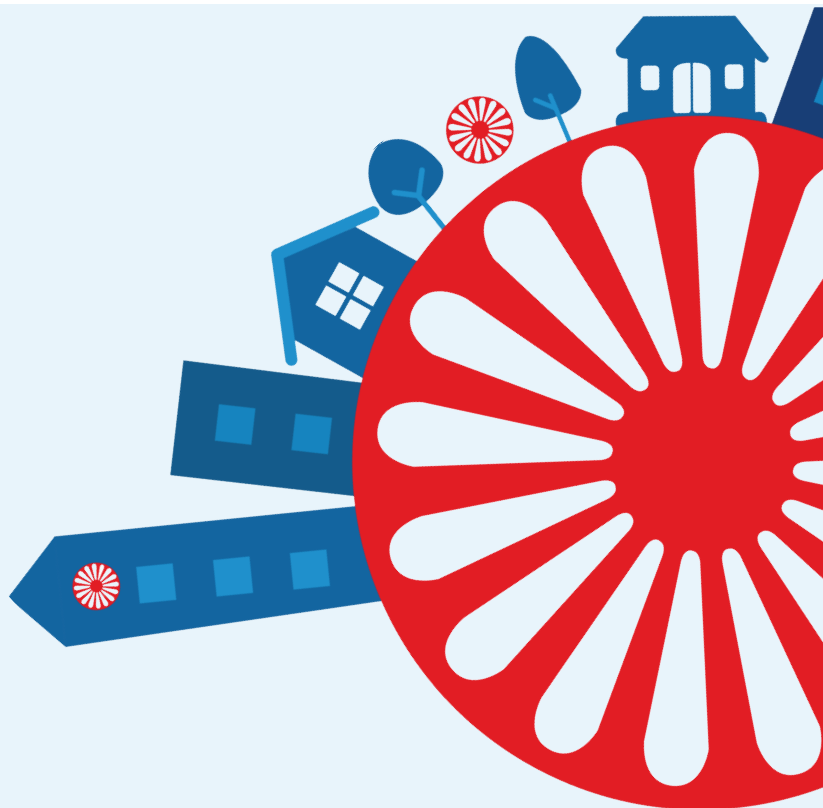

ROMACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

Kosovu

**Početna procena kapaciteta i potreba
Romskih zajednica i opština korisnika
programa ROMACTED na Kosovu***

Izveštaj procene stanja

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Izveštaj procene stanja

Početna procena kapaciteta i potreba Romskih zajednica i opština korisnika programa ROMACTED na Kosovu*

Program ROMACTED

Promocija dobre uprave i osnaživanja Roma na lokalnom nivou

Zajednički program Evropske unije i Saveta Evrope

Autor:

Xhevdet Gegollaj

Recenzent:

Sakibe Jashari

Ovo imenovanje ne dovodi u pitanje pozicije o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244/1999 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku pomoć Evropske unije i Saveta Evrope.

Iznesena stajališta se ni na koji način ne mogu uzeti kao službeno mišljenje Evropske unije i Saveta Evrope.

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku pomoć Evropske unije i Saveta Evrope.

Stavovi izneseni u njemu ni na koji način ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije i Saveta Evrope.

Svi zainteresovani za reprodukciju ili prevod celog dokumenta ili njegovih delova, ohrabruju se da to urade uz prethodno ovlašćenje programa „ROMACTED“ (romacted@coe.int).

Omot: Marina Vasić

Objavljuje ROMACTED Programme
F-67075 Strasbourg Fedex

www.coe.int
www.ec.europa.eu

©Programi ROMACTED, Novembar 2019

Contents

1. Cilj izveštaja	5
1.1 Metodologija	5
2. Preispitivanje zakonodavstva i politike	8
2.1 Zakonodavni okvir	8
2.2 Institucionalni okvir	10
2.2.1 Institucije na centralnom nivou	10
2.2.2 Lokalni nivo	11
2.2.3 Zajednica donatora	12
2.3 Pregled politike	15
2.3.1 Nacionalna strategija	15
2.3.2. Lokalni akcioni planovi za uključivanje zajednica roma, aškalija i egipćana	16
2.3.3 Budžetsko planiranje na lokalnom nivou o inkluziji Roma	18
3. Nalazi	19
3.1. Obrazovanje	19
3.1.1. Procena potreba opštine u obrazovanju	19
3.1.2. Procena potreba zajednice u obrazovanju	20
3.2. Zaposlenost	23
3.2.1 Procena potreba opštine u zaposlenosti	23
3.2.2. Procena potreba zajednice u zaposlenosti	25
3.3 Stanovanje	27
3.3.1. Procena potreba opština u stanovanju	27
3.3.2. Procena potreba zajednice u stambenim pitanjima	28
3.4 Zdravstvena zaštita	31
3.4.1. Procena potreba opštine u zdravstvenoj zaštiti	31
3.4.2. Procena potreba zajednice u zdravstvu	32
3.5 Inkluzivnost	33
3.5.1. Procena potreba opština u inkluzivnosti	33
3. Poljoprivreda	34
4.6.1. Procena potreba zajednice u poljoprivredi	34
3.7 Prikupljanje sredstava	35
3.7.1. Procena potreba opštine za prikupljanje sredstava	35
	6

3.8 Ostalo	36
3.8.1. Procena potreba zajednice u ostalo	36
4. Preporuke	38
4.1. Kritična ograničenja	41
ROMACTED kratak pregled KOSOVO	42
4 koraka ROMACTED metodologije	43
<i>KORAK 1: PRIPREMA PROCESA</i>	43
<i>KORAK 2: PROCENA POTREBA I PRIORITIZACIJA</i>	43
<i>KORAK 3: USVAJANJE PLANA ZAJEDNIČKE AKCIJE</i>	43
<i>KORAK 4: FINANSIRANJE I PROVEDBA PROJEKTA</i>	44
Sinergija i saradnja	45
COVID-19 akcija:	46
<i>Uroševac</i>	46
<i>Kosovo Polje</i>	47
<i>Đakovica</i>	47
<i>Gračanica</i>	47
<i>Istok</i>	47
<i>Lipljan</i>	47
<i>Južna Mitrovica</i>	47
<i>Obilić</i>	47
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	48
<i>Naziv opštine: Uroševac</i>	48
<i>Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:</i>	48
<i>2. Obrazovanje:</i>	48
<i>3. Zaposlenost:</i>	48
<i>4. Stanovanje i imovina:</i>	48
<i>5. Ulaganje u infrastrukturne projekte (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):</i>	49
<i>6. Kultura:</i>	49
<i>7. Životna sredina:</i>	49
<i>8. Izgradnja kapaciteta:</i>	49
<i>Opis Akcione grupe zajednice</i>	49
	7

<i>Opis Institucionalne radne grupe</i>	49
<i>Opis Opštinske radne grupe</i>	49
<i>Zajednički akcioni plan na snazi</i>	50
<i>Lokalni akcioni plan na snazi?</i>	50
<i>Navedite projekte</i>	50
<i>Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:</i>	50
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	51
<i>Naziv opštine: Kosovo Polje</i>	51
<i>1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:</i>	51
<i>2. Obrazovanje:</i>	51
<i>3. Zdravstvo i socijalna zaštita:</i>	51
<i>4. Životna sredina:</i>	51
<i>5. Stanovanje i imovina:</i>	52
<i>6. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):</i>	52
<i>7. Izgradnja kapaciteta:</i>	52
<i>Opis Akcione grupe zajednice</i>	52
<i>Opis Institucionalne radne grupe</i>	52
<i>Opis Opštinske radne grupe</i>	52
<i>Zajednički akcioni plan na snazi</i>	53
<i>Navedite projekte</i>	53
<i>Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:</i>	53
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	54
<i>Naziv opštine: Gračanica</i>	54
<i>1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:</i>	54
<i>2. Obrazovanje</i>	54
<i>3. Zaposlenost</i>	54
<i>4. Stanovanje i imovina:</i>	54
<i>5. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):</i>	54
<i>6. Jezik i kultura</i>	55
<i>7. Subvencije za poljoprivredu</i>	55

8. Prikupljanje sredstava:	55
9. Izgradnja kapaciteta:	55
Opis Akcione grupe zajednice	55
Opis Institucionalne radne grupe	55
Opis Opštinske radne grupe	55
Zajednički akcioni plan na snazi	56
Lokalni akcioni plan na snazi?	56
Navedite projekte	56
Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:	56
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	57
Naziv opštine: Đakovica	57
1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:	57
2. Obrazovanje:	57
3. Zdravstvo i socijalna zaštita:	57
4. Zaposlenost:	57
5. Životna sredina:	58
6. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):	58
7. Izgradnja kapaciteta:	58
Opis Akcione grupe zajednice	58
Opis Institucionalne radne grupe	58
Opis Opštinske radne grupe	58
Zajednički akcioni plan na snazi?	59
Lokalni akcioni plan na snazi?	59
Navedite projekte	59
Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:	59
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	60
Naziv opštine: Istok	60
1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:	60
2. Obrazovanje:	60
3. Zdravstvo i socijalna zaštita:	60

4. Stanovanje i imovina:	60
5. Zaposlenost:	60
6. Životna sredina:	61
7. Poljoprivredne subvencije:	61
8. Ulaganje u infrastrukturu	61
9. Izgradnja kapaciteta:	61
Opis Akcione grupe zajednice	61
Opis Institucionalne radne grupe	61
Opis Opštinske radne grupe	61
Zajednički akcioni plan na snazi?	62
Lokalni akcioni plan na snazi?	62
Navedite projekte	62
Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:	62
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	63
Naziv opštine: Lipljan	63
1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:	63
2. Obrazovanje:	63
3. Zaposlenost:	63
4. Životna sredina:	63
5. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):	63
6. Omladina:	64
7. Izgradnja kapaciteta:	64
Opis Akcione grupe zajednice	64
Opis Institucionalne radne grupe	64
Opis opštinske radne grupe	64
Zajednički akcioni plan na snazi?	65
Lokalni akcioni plan na snazi?	65
Navedite	65
Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:	65
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	66

<i>Naziv opštine: Južna Mitrovica</i>	66
<i>Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:</i>	66
<i>2. Obrazovanje:</i>	66
<i>3. Zaposlenost:</i>	66
<i>4. Stanovanje i imovina:</i>	66
<i>5. Infrastruktura:</i>	66
<i>6. Životna sredina</i>	67
<i>7. Civilna registracija za decu povratnike:</i>	67
<i>8. Izgradnja kapaciteta:</i>	67
<i>Opis Akcione grupe zajednice</i>	67
<i>Opis Insitucionalne radne grupe</i>	67
<i>Opis Opštinske radne grupe</i>	67
<i>Zajednički akcioni plan na snazi?</i>	68
<i>Lokalni akcioni plan na snazi?</i>	68
<i>NavediTE projekte</i>	68
<i>Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:</i>	68
ROMACTED Kratak pregled - Lokalno	69
<i>Naziv opštine: Obilić</i>	69
<i>Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:</i>	69
<i>2. Obrazovanje:</i>	69
<i>3. Zaposlenost:</i>	69
<i>4. Subvencije za poljoprivredu</i>	69
<i>5. Stanovanje i imovina</i>	69
<i>6. Infrastruktura (kanalizacija, asfaltiranje i ulično osvetljenje)</i>	70
<i>7. Životna sredina</i>	70
<i>8. Izgradnja kapaciteta:</i>	70
<i>Opis Akcione grupe zajednice</i>	70
<i>Opis Institucionalne radne grupe</i>	70
<i>Opis Opštinske radne grupe</i>	70
<i>Zajednički akcioni plan na snazi?</i>	71
<i>Lokalni akcioni plan na snazi?</i>	71
	11

Navedite projekte 71

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou: 71

Skraćenice

SKDU	Savetodavna kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja	AGZ	Akciona grupa zajednice
KSZ	Konsultativni savet za zajednice		
PPZ	Procena potreba zajednice		
ZPSOZ	Zamenici predsedavajućih skupština opština za zajednice		
OZSZ	Odeljenje za zdravstvo i socijalnu zaštitu		
ZGZ	Zamenik gradonačelnika za zajednice		
IRG	Institucionalna radna grupa		
KMOZ	Kosovska mreža za obrazovanje i zapošljavanje		
LAP	Lokalni akcioni plan		
OAo	Opštinski akcioni odbor		
OKZ	Opštinski komitet za zajednice		
MZP	Ministarstvo za zajednice i povratak		
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije		
IVP	Istraživanje višestrikih pokazatelja		
MLU	Ministarstvo lokalne uprave		
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite		
PKPO	Procena kapaciteta i potreba opština		
OKZP	Opštinska kancelarija za zajednice i povratak		
KPZ	Kancelarija za pitanja zajednice		
KPJ	Kancelarija poverenika za jezike		
MONK	Misija OEBS-a na Kosovu		
KP	Kancelarija Premijera		
PRUN	Program razvoja Ujedinjenih nacija		

1. Cilj izveštaja

Koristeći primarne i sekundarne izvore podataka, **Izveštaj o proceni je osnovni pregled stanja roma¹ u partnerskim opštinama ROMACTED programa na Kosovu.** Sproveden još od 2017. godine, ROMACTED program je regionalna intervencija koja ima za cilj da promoviše dobro upravljanje i osnaživanje Roma na lokalnom nivou. Konkretno, ROMACTED ima za cilj da ojača političku volju i podrži lokalni razvoj, osnaži romske građane na pojedinačnom nivou i nivou zajednice i poboljša i proširi posvećenost, kapacitete, znanja i veštine institucija u radu na inkluziji i učešću roma.

Trenutnu situaciju s kojom se suočavaju romi na Kosovu karakteriše nejednaka i nepravедna raspodela resursa zajednice, nepoštovanjem roma, nedostatak mehanizama konsultacije ili, gde takvi mehanizmi postoje, isključenje roma, tokenizam ili uključivanje malog broja i obostrano nepoverenje između romske zajednice i javnih institucija.

U ovom kontekstu i već duže vreme romska zajednica doživljava nemoć, zavisnost, negativan stav prema budućoj perspektivi, gubitak nade, nedostatak kapaciteta i samopouzdanja. S druge strane, lokalne vlasti imaju usađeno mišljenje da je dijalog sa romskom zajednicom nemoguć, paternalizam i imaju ograničene kapacitete za sprovođenje participativne demokratije, kao i ograničeno razumevanje o romskoj tradiciji i kulturi. Kao rezultat, obe strane su uključene u neefikasnu komunikaciju, međusobno okrivljavanje, nedostatak poverenja i neefikasne mehanizme za učešće.

Očigledna je potreba da se treba odmaći od ovog začaranog kruga krivice i obeshrabrenja na mestu izgradnje poverenja i saradnje. Tačnije, to znači odstupanje od zavisnosti i paternalizma ka osnaživanju i priznavanju, aktivnom građanstvu i sveobuhvatnoj primeni principa dobrog upravljanja i participativne demokratije na Kosovu.

1.1 Metodologija

Da bi se dobila programska osnova, ROMACTED program na Kosovu je uaudio primarno prikupljanje podataka sa romskom zajednicom i lokalnim institucijama, u formi procene potreba, naime Procenu potreba zajednice (PPZ) i Procenu kapaciteta i potreba opština (PKPO). Cilj PPZ-a je da identifikuje i nabroji pitanja/probleme partnerskih opština ROMACTED-a, koje se odnose na obrazovanje, zdravlje, zapošljavanje, stanovanje, infrastrukturu, poljoprivredu i druge teme koje se ukrštaju kao što su pol, civilna registracija i tako dalje. Diskusije u fokus grupama za PPZ završene su u trećoj četvrtini implementacije programa u periodu od avgusta do septembra 2019. godine, u skladu sa ROMACTED metodologijom, tj. KORAK 2 metodologija – *Mobilizovanje romske zajednice, određivanje prioriteta i postizanje dogovora.*

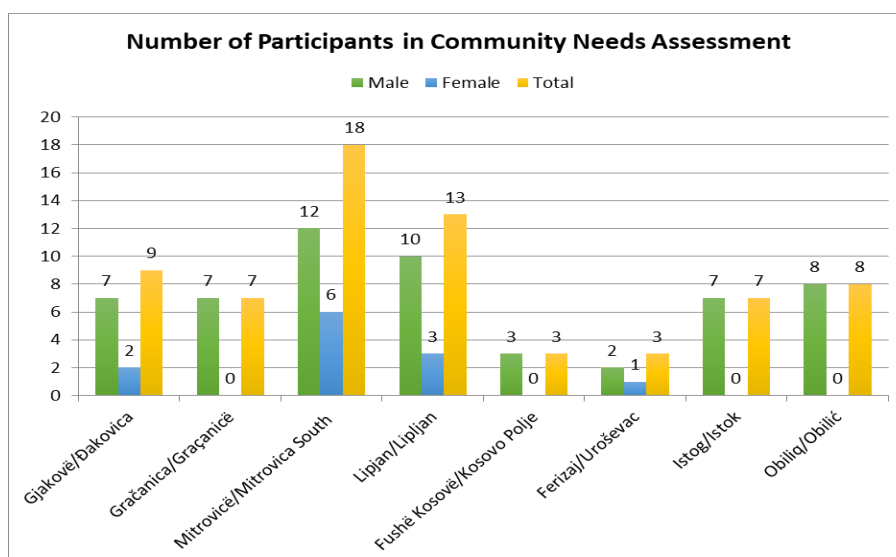
Kao deo PPZ-, sprovedeno je 9 diskusija fokus grupa u 8 korisničkih opština: Đakovica, Lipljan (uključujući selo Janjevo), Obilić, Kosovo Polje, Uroševac, Đakovica, Istok i Južna Mitrovica. Diskusije

---

¹ U ovom izveštaju o proceni izraz rom se koristi kao zajednički izraz za zajednice roma, aškalija i egipćana, osim ako nije drugačije navedeno

u fokus grupama organizovali su i omogućili tri terenska facilitatora, kontakt osoba, službenik za projekte i članovi ROMACTED akcione grupe u zajednici (AGZ) iz partnerskih opština kao učesnici.

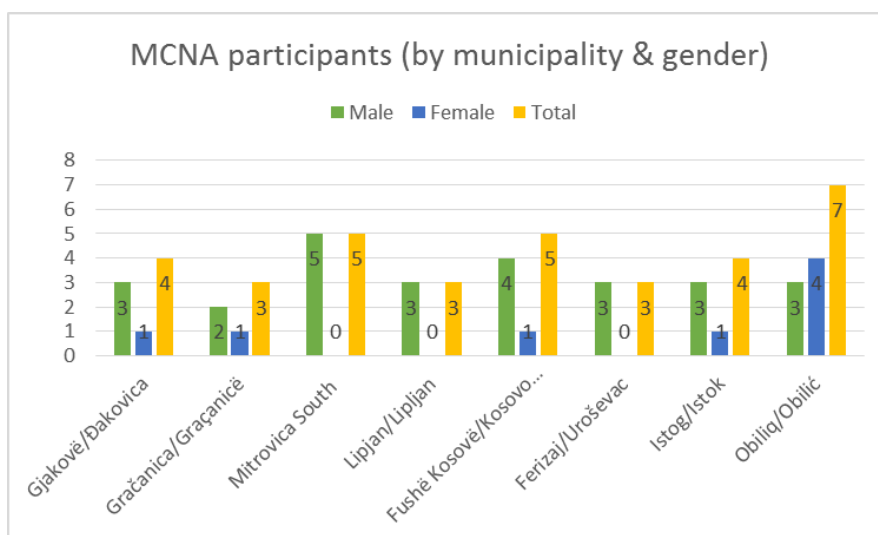
PPZ učesnici	Muško	Žensko	Ukupno
Gjakovë/Đakovica	7	2	9
Gračanica/Gračanicë	6	1	7
Mitrovica South	13	5	18
Lipjan/Lipljan	10	3	13
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	3	0	3
Ferizaj/Uroševac	2	1	3
Istog/Istok	7	0	7
Obiliq/Obilić	8	0	8
Ukupno (broj)	56	12	68
Ukupno (postotak)	82.4 %	17.6 %	100.0%

Slično tome, u skladu sa ROMACTED metodologijom, naime KORAK 2 metodologije, programski tim je kompletirao PKPO. Cilj PKPO-a je bio da identifikuje institucionalne kapacitete i potrebe partnerskih opština u oblastima; obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, inkluzivnosti, poljoprivrede, prikupljanja sredstava i druge teme koje su povezane sa njima, kao što su civilna registracija, infrastruktura, kulturne aktivnosti i upravljanje otpadom, relevantni za inkluziju Roma. PKPO je kompletiran putem upitnika kojeg je dizajnirao ROMACTED, i bio je poslan svim osam partnerskim opštinama da ih popune sa potrebnim informacijama. Dostavljene upitnike popunjavalo je odgovarajuće osoblje odgovarajućih opštinskih službi odgovorno za određene domene, a koje je često predstavljala Institucionalna radna grupa. ROMACTED Kontakt osobe zajedno sa facilitatorima

na terenu igrale su važnu ulogu u koordinaciji ove vežbe. Takođe su terenski facilitatori pratili upitnike putem direktnog razgovora sa relevantnim opštinskim zvaničnicima kako bi prikupili nedostajuće podatke ili razjasnili i/ili potvrdili odgovore date u upitniku.

PKPO učesnici	Muško	Žensko	Ukupno
Gjakovë/Đakovica	3	1	4
Gračanica/Gračanicë	2	1	3
Mitrovica South	5	0	5
Lipjan/Lipljan	3	0	3
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	4	1	5
Ferizaj/Uroševac	3	0	3
Istog/Istok	3	1	4
Obiliq/Obilić	3	4	7
Ulupno (broj)	26	8	34
Ukupno (postotak)	76.5 %	23.5 %	100.0%

Sintetizovana analiza CNA i MCNA prikazana je u Poglavlju 3: Nalazi. Poglavlje 3 je strukturirano horizontalno za svaku opštinu, odnosno kako bi se omogućilo poređenje perspektive zajednice i institucionalne perspektive u svakoj partnerskoj opštini. Koristeći raspoložive osnove kao što su izveštajne preporuke, ova vrsta analize je korisna za praćenje napretka partnerskih opština u budućnosti. Napredak partnerskih opština u usvajanju i sprovođenju politika u oblasti inkluzije Roma trebalo bi da podrži opštine u angažovanju u razumnoj konkurenciji jedna sa drugom.

Poglavlje 2: Pregled zakonodavstva i politike predstavlja pregled zakona, mehanizama i politika za promociju i zaštitu prava zajednice koji imaju za cilj ostvarenje vizije pune uključenosti romske zajednice u sve aspekte društvenog života na Kosovu. Analiza predstavljena u Poglavlju 2 koristila se nalazima Kosovske mreže obrazovanja i zapošljavanja - Izveštaj o evaluaciji sprovođenja Strategije za uključivanje romske zajednice u 2017. godini i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija

(RPUN) o Regionalnom istraživanju Roma² 2017, prva veća prikupljanje podataka koja proučava životne uslove i ključne ishode ljudskog razvoja unutar romskih domaćinstava i ne-Roma koji žive u neposrednoj blizini. Da bi analizirao lokalne politike, ovaj se izveštaj oslanjao na Lokalne akcijske planove za uključivanje romske zajednice iz svih partnerskih opština. Za informacije o budžetu korišćeni su i LAP-ovi i opštinske informativne brošure i profili koje je izradio tim ROMACTED.

Izveštaj o proceni pruža skup kritičnih ograničenja i preporuka u poglavlju 4. Predstavljene preporuke i kritična ograničenja izrađena su na osnovu ukupnih nalaza ovog izveštaja. Adresiranje ograničenja i primena preporuka dovešće do ukupnog poboljšanja dobrog upravljanja i osnaživanja romske zajednice na lokalnom nivou.

---

² Regionalna anketa o Romima za 2017. godinu: Podaci o državama, <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/roma/regional-roma-survey-2017-country-fact-sheets.html>.

2. Preispitivanje zakonodavstva i politike

2.1 Zakonodavni okvir

Ustav Kosova

Štiti i promovira prava i interese zajednica i njihovih članova koji žive na Kosovu. U njemu se navodi da je „Kosovo multietničko društvo koje se sastoji od albanskih i drugih zajednica, koje se demokratski upravlja, uz puno poštovanje vladavine zakona, putem svojih zakonodavnih, izvršnih i sudskih institucija“, i garantuje punu i efektivnu ravnopravnost za sve svoje građane. Ustav definiše da su „zvanični jezici na Kosovu albanski i srpski. Turski, bosanski i romski jezik mogu imati status službenih jezika na opštinskom nivou ili će biti u službenoj upotrebi na svim nivoima kako je to predviđeno zakonom “. Odražavajući važnost prava zajednice na Kosovu, Ustav Kosova ima jedno puno poglavlje posvećeno pravima zajednica i njihovim članovima.

Takođe obezbeđuje ravnopravnu zastupljenost u javnim institucijama, zahteva zastupjenost zajednica kroz nekoliko posebnih mesta na opštinskom nivou, omogućava pravo zajednicama da „slobodno izražavaju, neguju i razvijaju svoj identitet i svojstva zajednice“ i uspostavlja obavezu državi da obezbedi „Punu i efektivnu jednakost među članovima zajednica“.

Poglavlje III Ustava predviđa uspostavljanje Konsultativnog saveta za zajednice (KSZ) koji će se između ostalog sastojati od predstavnika zajednica, sa mandatom da zajednicama pruži mogućnost da u ranoj fazi daju komentare o zakonodavnim ili političkim inicijativama i da traže da im se stavovi uključe.

Ustav štiti i prava zajednica u zakonodavnom procesu. Od ukupno 120 mesta Koliko broji skupštine 20 mesta garantuje za stranke koje predstavljaju manjinske zajednice, sa specifičnim brojem mesta dodeljenim različitim zajednicama. Pored toga, Ustavom se traži stvaranje Skupštinskog odbora za prava i interese zajednica kako bi se obezbedilo učešće zajednica u zakonodavnim procesima.

Zakon o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu

Svrha ovog zakona i njegove izmene 04 / L-020 je da omoguće zajednicama da neguju, razvijaju i izražavaju svoj identitet, štite svoja osnovna i ljudska prava i obezbede njihovu punu i efektivnu ravnopravnost posebnim merama koje sprovodi vlada Kosova. Daje opštu definiciju zajednica kao „nacionalne, etničke, kulturne, jezičke ili verske grupe koje su tradicionalno prisutne u Republici Kosovo koje ne sačinjavaju većinu, a to su srpske, turske, bosanske, romske, aškalijske, egipatske, goranske, crnogorske, hrvatske i druge zajednice.

Zajedno sa Zakonom o upotrebi jezika, ovo je najvažniji zakon o pravima zajednica. Ima odredbe o; identitetu; jeziku; kulturi; medijima; religiji; obrazovanju; ekonomskim i socijalnim mogućnostima; zdravlju; političkom učešću; i Konsultativnog saveta za zajednice. Zakon štiti pravo zajednica i njihovih članova da slobodno izražavaju, održavaju i razvijaju svoju kulturu i identitet. Takođe garantuje jednakost zajednica i štiti ih od diskriminacije.

Zakon takođe postavlja neke osnovne odredbe u vezi sa jezikom, kao što su službeni status srpskog i albanskog jezika i njihovih abeceda na centralnom nivou, te turskog, bosanskog i romskog na opštinskom nivou.

Zakon o antidiskriminaciji

Svrha ovog zakona je da spreči i da se bori protiv diskriminacije, promoviše efektivnu ravnopravnost i primenjuje princip jednakog postupanja prema građanima Kosova pod vladavinom zakona.

Kao takav, ovaj zakon se primenjuje na sva fizička i pravna lica kako u pogledu javnog, tako i privatnog sektora, uključujući i javna tela, u vezi sa bilo kojim delovanjem ili nedelovanjem koje krši pravo ili prava bilo kojeg fizičkog ili pravnog lica ili diskriminiše na osnovu pola, starosti, bračnog statusa, jezika, mentalnog ili fizičkog invaliditeta, seksualne orijentacije, političke pripadnosti ili uverenja, etničkog porekla, nacionalnosti, vere ili uverenja, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili bilo kojeg drugog statusa.

Zakon o antidiskriminaciji ima za cilj da osigura da pripadnici svih zajednica uživaju jednak pristup obrazovanju i jednaku zastupljenost u javnim organima i javnim poslovima. Prema Zakonu, direktno i indirektno diskriminiranje, tj. Tamo gde bi očigledno neutralna odredba, kriterijum ili praksa dovela ljude u posebno neugodno stanje, biće gonjena. Štaviše, uznemiravanje će se smatrati diskriminacijom kada se dogodi neželjeno ponašanje sa svrhom ili posledicom narušavanja dostojanstva neke osobe ili stvaranja zastrašujućeg, neprijateljskog, ponižavajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja, kako to osoba odredi; konačno kraju, viktimizacija i segregacija će se smatrati aktima diskriminacije na sve načine.

Zakon o lokalnoj samoupravi

Cilj ovog zakona je da uspostavi održiv sistem lokalne uprave i poboljša efikasnost javnih usluga na Kosovu. Ovim zakonom je predviđeno osnivanje više opštinskih institucija za zaštitu zajednica na Kosovu. Skupštine opština na Kosovu moraju da osnuju Komitet opštinskih zajednica koji će biti odgovoran za pregled opštinskih politika, praksi i aktivnosti kako bi se obezbedilo da se prava i interesi zajednica u potpunosti poštuju i izdaje preporuke Skupštini opštine. Štaviše, u opštinama u kojima zajednice čine najmanje 10% stanovništva, mora biti postavljen zamenik gradonačelnika za zajednice koji će savetovati gradonačelnika o pitanjima zajednice, a zamenik predsedavajućeg za zajednice mora biti imenovan da formira „kontakt tačku za rešavanje problema i pitanja ne većih zajednica“.

Zakon o upotrebi jezika

Skupština Kosova usvojila je Zakon o upotrebi jezika u cilju poštovanja jezičkog identiteta svih ljudi koji žive na Kosovu i da stvori okruženje za sve zajednice da izraze i sačuvaju svoj jezik i kulturu. Zakon ponovo potvrđuje da su službeni i jednaki jezici na Kosovu albanski i srpski, dok „jezici drugih zajednica, poput turskog, bosanskog i romskog mogu biti jezici u službenoj upotrebi“ na opštinskom nivou.

Upotreba jezika u opštinskim institucijama: jezik je službeni jezik na opštinskom nivou ako je maternji jezik najmanje 5% stanovnika te opštine. Ljudi koji pripadaju zajednicama čiji je jezik u službenoj upotrebi takođe imaju pravo u komunikaciji sa opštinom „da daju usmene ili pismene podneske i dokumente i da odgovore na svom jeziku“. Trenutno je opština Gračanica jedina opština na Kosovu koja je odobrila romski jezik kao jezik u službenoj upotrebi.

Upotreba jezika u sudskom postupku ovaj zakon je garancija da će se svaki sudski postupak voditi na takav način da se svi učesnici mogu informisati i komunicirati na svom maternjem jeziku, bez obzira na njegov zvanični status.

Upotreba jezika u obrazovanju: Zakon o upotrebi jezika precizira da članovi zajednice imaju pravo na školovanje u javnim školama na svom maternjem jeziku. U isto vreme, jedan službeni jezik po izboru mora uvek da se izučava, a učenik sa svojim roditeljima ima pravo da „odluči na kojem zvaničnom jeziku će se izdati njegova školska evidencija i izveštaji obrazovnih institucija koje on / ona pohađa”.

Upotreba jezika u medijima: prema članu 25, svako lice na Kosovu ima pravo da osniva medije i vreme emitovanja na javnoj radioteleviziji na jeziku po svom izboru.

Lična imena i imena grada, ulice i topografije: u skladu sa članom 27.1. lice ima pravo da svoje ime i prezime upiše u javnu civilnu evidenciju i piše na ličnim identifikacionim dokumentima na službenom jeziku po sopstvenom izboru, koji uključuje i sistem pisanja. Zakonom je takođe utvrđeno da će se „službeni znakovi koji navode ili uključuju imena opština, sela, puteva, ulica i drugih javnih mesta biti izloženi na zvaničnim jezicima i na jezicima koji imaju status službenog jezika u opštini.”.

Kancelarija poverenika za jezike: Kancelariju poverenika za jezike osnovala je Vlada Kosova radi obezbeđivanja, promovisanja i nadzora primene Zakona o upotrebi jezika.

2.2 Institucionalni okvir

2.2.1 Institucije na centralnom nivou

Konsultativni savet za zajednice

Svrha Konsultativnog saveta za zajednice (KSZ) je „obezbediti mehanizam za redovnu razmenu između zajednica i vlade Kosova“ i „pružiti mogućnost zajednicama da u ranoj fazi daju komentar o zakonodavnim ili političkim inicijativama koje može pripremiti vlada, da predloži takve inicijative i da nastoji da njihovi stavovi budu ugrađeni u relevantne projekte i programe.” KSZ je počeo 2005. godine kao neformalno telo pripojeno Kosovskoj delegaciji za pregovore o statusu. Savet je smešten u okviru Kancelarije predsednika i sastoji se od uglavnom predstavnika svih manjinskih zajednica na Kosovu, kao i predstavnika vlade i drugih relevantnih javnih institucija. Njegov mandat je definisan članom 60 Ustava Kosova i Zakonom o zaštiti i unapređenju prava zajednica i njihovih članova na Kosovu.

Kancelarija za pitanja zajednice

Kancelarija za pitanja zajednice (KPZ) osnovana je 2008. godine u okviru Kancelarije premijera, i služi kao centralna tačka za pitanja zajednice u Vladi. Konkretno, KPZ ima za cilj da proceni situaciju sa kojom se suočavaju manjinske zajednice na Kosovu i da u skladu s tim savetuje premijera i vladu. Štaviše, KPZ je ovlašćena da nadgleda uticaj vladinih politika na manjinske zajednice, povećava svest članova zajednice o njihovim pravima i vladine politike koje ih utiču i podržava inicijative koje se bave identifikovanim potrebama zajednica. Takođe je predviđeno da deluje kao informacijsko telo za široku distribuciju politika i zakona vezanih za zajednice i podigne svest svih članova zajednice o njihovim pravima.

Kancelarija poverenika za jezike

Kancelarija poverenika za jezike (KPJ) osnovana je u aprilu 2012. godine sa ciljem da očuva, promoviše i zaštiti zvanične jezike - tj. albanski i srpski - i njihov jednaki status u Republici Kosovo i opštinama, uz obezbeđivanje jezičkih prava bošnjačkoj, turskoj, goranskoj, romskoj, aškalijskoj i egipćanskoj zajednici, čiji maternji jezici nisu službeni.

Odbor za jezičku politiku, zajedno sa mrežom jezičkih politika, su mehanizmi podrške KPJ-a. Odbor, sastavljen od dvadeset članova koji predstavljaju relevantne institucije, stručnjake i jezičke zajednice, pruža institucionalnu podršku za razvoj, sprovođenje i primenu jezičke politike, a Poverenik za jezike dužan je da svoj izveštaj podnese Odboru, kao i Vladi i Skupštini.

KPJ je takođe zadužen za nadgledanje primene Zakona o upotrebi jezika i sprovođenje istraga u vezi sa primljenim žalbama koje se odnose na nedostatak jednakog priznavanja službenih jezika, kao i jezika zajednica čiji maternji jezik nije zvanični. Konačno, Poverenik za jezike je odgovoran da savetuje vladu i institucije u vezi upotrebe jezika.

Savetodavna kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja

Savetodavna kancelarija za dobro upravljanje, ljudska prava, jednake mogućnosti i rodna pitanja (SKDU), koja deluje pri Kancelariji premijera (KP), uglavnom ima savetodavnu i nadzornu ulogu u odnosu na vladina ministarstva. Iako nije posvećen isključivo pravima i interesima zajednica, mora da uključuje i saraduje sa zajednicama u kontekstu svojih obaveza zaštite i adresiranja dobre uprave, ljudska prava, jednakih mogućnosti i rodna pitanja. Takođe treba napomenuti da je SKDU-u dodeljena ključna uloga za praćenje i koordinaciju primene Strategije za integraciju zajednica roma, aškalijski i egipćani u Republici Kosovo 2009-2015, kao ključni instrument za članove ovih zajednica.

Ministarstvo za Zajednice i Povratak

Ministarstvo za zajednice i povratak (MZP) ima za cilj da zaštiti prava manjinskih grupa i povratnika, uključujući pravo na povratak, kako je definisano u članovima 3 i 4 Ustava Kosova. Njegov mandat obuhvata širok spektar aktivnosti, uključujući: stvaranje povoljnih uslova za održiv proces povratka promovisanjem poverenja, dijaloga; i, pomirenje među zajednicama kroz različite strategije i programe i osiguravanje da politike na centralnom i lokalnom nivou sadrže odredbe o zaštiti prava zajednice, ljudskih prava i interesa povratnika, uključujući slobodno kretanje, upotrebu manjinskih jezika, slobodu izražavanja, ravnopravnu zastupljenost, pristup sudovima, stambenim pravima i lokalnim službama.

Komitet za prava i interese zajednica i povratak

Komitet za prava i interese zajednica i povratak je stalni komitet Skupštine Kosova koji deluje kao zaštita interesa zajednice u zakonodavnom procesu. Sastoji se od članova Skupštine koji imaju rezervisana mesta ili zagarantovana za srpsku zajednicu, ostalih nevećinskih zajednica i većinske zajednice. Preispituje zakonodavstvo i daje preporuke zasnovane na pravima i interesima zajednica, a može dalje predložiti zakone koji će se baviti problemima zajednica.

2.2.2 Lokalni nivo

Opštinski komitet za zajednice

Obavezan je komitet za sve opštine i osniva se u svim opštinama. Opštinski komitet za zajednice (OKZ) je ovlašćen da osigura poštovanje prava i interesa zajednica kroz pregled i davanje preporuka

o opštinskim politikama i akcijama. Sastoji se prevashodno od članova zajednice koji su brojučano u manjini na opštinskom nivou i trebalo bi da se sastaje najmanje jednom mesečno. Ključni referentni dokumenti relevantni za ovaj odbor mogu se naći u članu 53 Zakona o lokalnoj samoupravi (br.03 / L-040, 2008), Administrativnom uputstvu 03/2014 o postupku osnivanja, sastava i nadležnosti stalnih odbora u Opština i, Smernice i opisi odbora Komiteta za zajednice.

Zamenici gradonačelnika za zajednice/zamenici predsedavajućih skupština opština za zajednice

Ove dve funkcije su ovlašćene da savetuju gradonačelnika i skupštinu opštine u vezi sa pitanjima zajednica. Pored toga, oni imaju ulogu da promovišu međuetnički dijalog, prema članu 55.1. Zakona br. 03 / L-040 o lokalnoj samoupravi od 20. februara 2008. za ZPSOZ-ove i „zamenika gradonačelnika za zajednice - opšti uslovi“, usvojeno od Ministarstva lokalne samouprave 21. novembra 2014.

Opštinska kancelarija za zajednice i povratak

Obavezna je kancelarija za sve opštine i osnovana je u svim, osim četiri severne opštine. OKZP ima mandat da štiti prava zajednica, obezbedi jednak pristup uslugama i stvori uslove za održiv povratak. OKZP podnosi izveštaj direktno gradonačelniku. Veličina kancelarije i broj radnih mesta određuje se procentom zajednica koje borave u određenoj opštini i njihovim potrebama, kao i brojem planiranih ili očekivanih povratnika ili vraćenih osoba. Ključni referentni dokumenti relevantni za OKZP nalaze se u Uredbi 02/2010 za opštinske kancelarije za zajednice i povratak, i Opštinski uslovi OKZP - Standardni operativni postupci.

Opštinska jedinica za ljudska prava

Svaka opština mora zakonom da osnuje opštinsku jedinicu za ljudska prava. Ove jedinice imaju mandat da prate poštovanje ljudskih prava na opštinskom nivou, posebno u pogledu diskriminacije, rodne ravnopravnosti, dece, invalida, prava zajednica, upotrebe jezika i trgovine ljudima. Oni su odgovorni i za rešavanje zahteva stanovnika odgovarajuće opštine u vezi sa ljudskim pravima.

2.2.3 Zajednica donatora

Savet evrope

'**Promovisanje ljudskih prava i zaštita manjina**³' je bio regionalni projekat za jugoistočnu Evropu. Cilj je bio da poboljša pristup pravima manjinama na različitim nivoima vlasti na osnovu standarda Saveta Evrope u ovoj oblasti, a posebno na Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina (OKZNM) i Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima (EPRMJ).

Projekat je osmišljen kako bi se razbile barijere za manjine kako bi mogli u potpunosti da uživaju svoja prava. Projekat se temelji na činjenici da iskustva i izazovi koji se osećaju na lokalnom nivou, uključujući i ono što se tiče ograničenih resursa, mogu biti vrlo slični kod korisnika i da praktične mere koje preduzimaju uspešno u jednoj opštini za povećanje kohezije i pristupa pravima takođe mogu biti korisne drugima.

'**Pristup obrazovanju prisilnim povratnicima i zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana (ACCESS)**' projekat je pružio direktnu tehničku pomoć centralnim i lokalnim vlastima koje su bile direktno uključene u poboljšanje pristupa i kvaliteta za povratničku decu, kao i romsku, aškalijску i egipatsku decu koja su iz određenih razloga ostala izvan škole. Rad projekta je ciljao na Odirektno

---

³ Promocija zaštite ljudskih prava i manjina u jugoistočnoj Evropi - zajednički projekat Evropske unije / Saveta Evrope, <https://www.coe.int/en/web/sarajevo/promotion-of-human-rights-and-protection-of-minorities>.

uključivanje Kosovskih* vlasti u projektnim aktivnostima i izgradnji lokalnih institucionalnih kapaciteta, tako da škole, lokalne vlasti i lokalno civilno društvo budu u mogućnosti da preuzmu podršku i usluge obrazovanja za integraciju grupa neposrednih korisnika do kraja projekta.

Ovaj projekat se gradi na iskustvima i ishodima komponente o romima, aškalijama i egipćanima projekta IPA 2007 Obrazovni projekat pod nazivom „Interkulturalizam i bolonjski proces“, koji je Savet Evrope sproveo između 2008. i 2011. godine u kome je istaknuto kako su je romskoj, aškalijskoj i egipćanskoj deci trebala posebna podrška, uglavnom radi prevazilaženja efekata socijalne isključenosti, sprečavanja predrasuda i diskriminacije, kao i izgradnje samopoštovanja i poverenja u školu.

Program Ujedinjenih nacija za razvoj

UNDP je u saradnji sa Evropskom unijom i Svetskom bankom sproveo Regionalnu anketu Roma za 2017. godinu, u kome je učestvovalo i Kosovo. Regionalna anketa o Romima za 2017. godinu prva je velika zbirka podataka o položaju marginalizovanih Roma na Kosovu, upoređivanjem Roma sa njihovim ne-romskim susedima. U istraživanju je učestvovalo 750 domaćinstava roma, aškalijski i egipćanski i 350 domaćinstava koja nisu RAE. Istraživanje je detaljno istražilo tri teme: i) pristup ličnoj dokumentaciji, ii) diskriminacija na zapošljavanju i tržištu rada i iii) uticaj uskraćivanja životne sredine na život i socijalno-ekonomski položaj ovih ranjivih zajednica. Nalazi izveštaja pokazuju nepovoljan položaj romske zajednice u poređenju sa njihovim ne-romskim susedima.

Misija OEBS-a na Kosovu

Podržava zaštitu prava zajednice i poboljšanje učešća zajednica u procesima i institucijama donošenja javnih odluka i upravljanja. Kako bi pomogao u ovim naporima, MONK redovno prati rad mehanizama zaštite opštinskih zajednica, koji mogu pomoći u prepoznavanju nedostataka u usklađenosti i praćenju povećane usaglašenosti. Rezultati monitoringa objavljuju se u Izveštajima o proceni zajednice.

Evropska unija

Pored podrške višestrukim projektima koji se bave romskom zajednicom, Kancelarija Evropske unije na Kosovu, putem Komisije, takođe podnosi Izveštaj o napretku Kosova koji svake godine procenjuje napredak Kosova u postizanju reformi, kao dela procesa pridruživanja Evropskoj uniji. Izveštaj o napretku je važan mehanizam jer postavlja mapu puta za kosovske institucije za pravni i politički razvoj.

Izveštaj o napretku Kosova za 2019. godinu kaže da je „situacija romskih i aškalijskih zajednica i dalje izazovna i da uprkos naporima i dalje trpe marginalizaciju i diskriminaciju, a naročito su pogođene žene. Nivo siromaštva ovih zajednica i dalje je visok u poređenju s drugim zajednicama na Kosovu. Primena strategije i akcionog plana za period 2017-2021 za uključivanje romskih zajednica u kosovsko društvo i dalje je slaba i političke intervencije se ne ocenjuju sistematski. Potrebno je poboljšanje koordinacije vlade i pomoći donatora.“

Izveštaj je nadalje napomenuo da se „u nedostatku univerzalnog zdravstvenog obuhvata, romske i aškalijske zajednice suočavaju sa posebnim poteškoćama u pristupu zdravstvenim uslugama zbog svojih teških socio-ekonomskih uslova. Jedino pristup na vrlo osnovnim uslugama je besplatan.

Stambene potrebe romskih i aškalijskih zajednica zadovoljavaju se uglavnom putem međunarodnih donatora. Stope nezaposlenosti su iznad 90% u romskim zajednicama, kategorisane radom u neformalnom sektoru, koji drže nesigurne, niskokvalifikovane i niskostatusne poslove. Potrebni su dodatni napor da se olakša integracija pripadnika romskih zajednica na tržište rada. Pristup uslugama zapošljavanja i stručnom osposobljavanju koje pruža Ministarstvo rada i socijalne zaštite i druge organizacije je ograničen zbog nedostatka informacija. Treba uložiti napore da se spreče dečji rad i rani brakovi, koji naročito pogađaju devojčice. Neki se i dalje suočavaju sa poteškoćama u pogledu civilne dokumentacije, koja je često povezana sa povratkom ili repatrijacijom.”

UNICEF

Radi na ostvarivanju prava sve dece i mladih pružajući im podršku da izgrade snažne temelje i imaju najbolje šanse da ispune svoj potencijal i razviju svoje veštine. UNICEF je radio na brojnim projektima koji uključuju decu iz romske zajednice, u oblastima obrazovanja, zdravstva, socijalne uključenosti i tako dalje. UNICEF takođe sprovodi Istraživanje višestrukih pokazatelja (IVP) na Kosovu, međunarodno sveobuhvatno istraživanje domaćinstava čiji je cilj da nadgleda situaciju dece i žena. UNICEF je u 2013-2014. godini u saradnji sa Kosovskom agencijom za statistiku implementirao prvi IVP i paralelno IVP Roma, Aškalijski i Egipćani na Kosovu, sa posebnom mostrom ankete.

Ovo istraživanje je predstavilo ažurirane informacije za proceni položaja romske, aškalijske i egipćanske dece, žena i muškaraca, kao i davanje podataka za praćenje postojećih strategija i akcionih planova o uključivanju zajednica roma, aškalijski i egipćani. Ključni nalazi IVP-a romskih, aškalijskih i egipćanskih zajednica na Kosovu pokazuju velike razlike u poređenju sa neromskim zajednicama u svim oblastima merenja: smrtnost u ranom detinjstvu, nutritivni status, dojenje, hranjenje dece i nizak natalitet, zdravlje dece (vakcinacija, proliv , akutni simptomi respiratorne infekcije i groznica), voda i sanitarna zaštita, reproduktivno zdravlje (kontracepcija i neispunjene potrebe, zdravlje majke i novorođenčadi i post-natalni zdravstveni pregledi), razvoj deteta, pismenost i obrazovanje, dečji rad, rani brak, stavovi prema domaćem nasilju, seksualno ponašanje, pristup masovnim medijima i IKT tehnologiji, subjektivno blagostanje, upotreba duvana i alkohola. UNICEF trenutno radi na razvoju dizajna ankete za IVP 2020, pružajući novi skup podataka koji bi se mogao uporediti sa 2013. godinom i pokazati ažurirani pogled na situaciju romske dece i žena koji žive na Kosovu.

Ostali projekti koji ciljaju romske zajednice su predstavljeni u tabeli

Ambasada Kraljevine Holandije na Kosovu	Program za posle školsku nastavu za romsku, aškalijску i egipćansku decu	2015-2016	10,115
GIZ	Poboljšanje obrazovanja i zdravstvenog stanja romske, aškalijске i egipćanske (RAE) dece u kampovima Roma Mahalla, Mitrovica i Leposavić nakon evakuacije i preseljenja	2010-2016	707,852
SIDA	Podrška romskim, aškalijским i egipćanskim zajednicama u Mitrovici	2014-2018	1,724,057
Švajcarska kancelarija za saradnju na Kosovu	Regionalna podrška za podršku inkluziji Roma	2013-2016	193,052
Ambasada Ujedinjenog Kraljevstva na Kosovu	Bolja integracija roma, aškalija i egipćana u osnovno obrazovanje kako bi se podržala socijalna uključenost i suzbijale ilegalne migracije i ekstremizma	2015-2016	48,665
	Integrirano obrazovanje za decu romske, aškalijске i egipćanske zajednice u Kosovo Polje i jačanje veza između njih za podršku socijalnoj uključenosti i suzbijanju ilegalne migracije i ekstremizma	2015-2016	16,573
	Povratak zajednice roma i aškalija u Kosovo Polje u doprinosu pomirenja i smanjenja rizika od sukoba	2015-2016	151,330

2.3 Pregled politike

2.3.1 Nacionalna strategija

Strategija za uključivanje zajednica roma i aškalija u kosovsko društvo 2017-2021, u daljem tekstu Strategija ukoliko nije drugačije naznačeno, predstavlja glavnu nacionalnu politiku koja reguliše uključivanje romske zajednice. Misija Strategije je promocija i osiguranje efikasnog ispunjavanja prava zajednica roma i aškalija, posebno u sektorima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvenih usluga i stanovanja, s ciljem njihovog punog uključivanja u sve aspekte društvenog života na Kosovu.

Izrada strategije se koristila stečenim lekcijama iz primene Strategije i Akcionog plana za integraciju zajednica roma, aškalija i egipćanina 2009-2015, kao i Okvira EU o nacionalnim strategijama za integraciju Roma do 2020. godine. Strategija identifikuje četiri prioriteta područja koje treba da adresiraju nacionalne strategije: obrazovanje, zapošljavanje i socijalna zaštita, zdravstvo i stanovanje. Dok pitanja koja se ukrštavaju su, pitanje jednake rodne ravnopravnosti, sigurnost i registracija.

Konkretnije, u nastavku su predstavljeni dugoročni ciljevi Strategije:

- Strateški dugoročni cilj 1: Povećati uključenost i pružiti mogućnosti za razvoj, obuku i kvalitetno obrazovanje za zajednice roma i aškalija;
-

- Strateški dugoročni cilj 2: Poboljšana ekonomska i socijalna situacija romskih i aškalijских zajednica;
- Strateški dugoročni cilj 3: Poboljšanje zdravstvenog stanja i kvaliteta života pripadnika romske i aškalijske zajednice;
- Strateški dugoročni cilj 4: Osiguravanje održivog stanovanja za zajednice roma i aškalija u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Zbog nedostupnosti podataka, pregled rezultata i uticaja ove strategije je ograničen na dva izveštaja. Prvo, KOSINT 2020, u saradnji sa Kosovskom mrežom za obrazovanje i zapošljavanje (KMOZ), u aprilu 2018. godine, objavio je „Evaluacioni izveštaj o primeni Strategije za uključivanje zajednica Roma i Aškalija u kosovsko društvo u 2017.“ Ovaj izveštaj sadrži nalaze procesa praćenja u prvoj godini primene Strategije, koji pokrivaju dve od četiri strateške oblasti, a to su obrazovanje i zapošljavanje i socijalna zaštita.

U sažetku nalaza evaluacionog izveštaja KEEN stoji da „primena Strategije u prvoj godini primene ostaje udaljena od sprovođenja predviđenih aktivnosti, uglavnom zbog nedostatka političke posvećenosti, nedovoljnih finansijskih i ljudskih resursa za praćenje napretka, i nepravilna koordinacija institucija na centralnom i lokalnom nivou. SKDU u okviru Kancelarije premijera, kao odgovorna institucija zadužena za sprovođenje i praćenje Strategije, nema dovoljno finansijskih i ljudskih kapaciteta da bi efikasno ispunila svoj mandat. Takav nedostatak kapaciteta negativno je uticao na institucionalnu koordinaciju i uspostavljanje redovnog institucionalnog sistema za praćenje i izveštavanje o sprovođenju Strategije na centralnom i lokalnom nivou. S druge strane, opštine nisu razvile mehanizme praćenja strategije, kako je planirano u Strategiji, i nisu izdvojile sredstva za 2017. godinu. Na prepreke u primeni Strategije na lokalnom nivou utiču kašnjenja nadležnih institucija na centralnom nivou za finalizaciju projektnih zadataka Opštinskih akcionih odbora”

Drugo, objavljeno otprilike u isto vreme u aprilu 2018., PRUN Anketa roma, Kosovo 2017, izveštava da se „Romi suočavaju sa ograničenim pristupom u gotovo svim aspektima ljudskog razvoja, kao što su osnovna prava, zdravlje, obrazovanje, stanovanje, zaposlenost i životni standard“. Prema ovom izveštaju, postoji veliki jaz između roma i susednih ne-roma u smislu ljudskih mogućnosti i materijalne dobrobiti. Izveštaj takođe primećuje veliki jaz između ozbiljnih materijalnih nedostataka, obrazovanja, tržišta rada, zdravlja i stanovanja.

2.3.2. Lokalni akcioni planovi za uključivanje zajednica roma, aškalija i egipćana

Svepartnerske opštine ROMACTED programa imaju opštinsku politiku za uključivanje romske zajednice koja je upakovana u Lokalne akcione planove (LAP). OEBS je podržao južnu Mitrovicu u izradi LAP-a, dok su sve ostale partnerske opštine pripremile LAP uz podršku Kosovske mreže za obrazovanje i zapošljavanje (EU projekat).

LAP-ovi se po pravilu zasnivaju na važećim nacionalnim zakonima i politikama za uključivanje Roma i izrađeni su na osnovu doprinosa opštinskih službi i predstavnika romske zajednice. Metodologija izrade LAP-ova pratila je nekoliko koraka: priprema, izbor strateških ciljeva, situacijska analiza i prikupljanje podataka, razvoj ciljeva i aktivnosti, planiranje budžeta i aktivnosti i izrada LAP-a.

Vremenski okvir za LAP-ove u Uroševcu, Obiliću i Istoku traje od 2017. do 2021. godine, ostale partnerske opštine imaju LAP-ove između 2018. i 2022., s izuzetkom LAP-a Južne Mitrovice koji ističe ove godine (2016-2019).

Izuzetno južne Mitrovice, sve ostale partnerske opštine razvile su svoje LAP-ove o četiri strateška cilja: obrazovanje, zapošljavanje i socijalna zaštita, zdravstvo i stanovanje. LAP južne Mitrovice obuhvata širi broj strateških ciljeva, uključujući: obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje i socijalnu zaštitu, stanovanje, infrastrukturu i bezbednost, medije i kulturu, omladinu i sport.

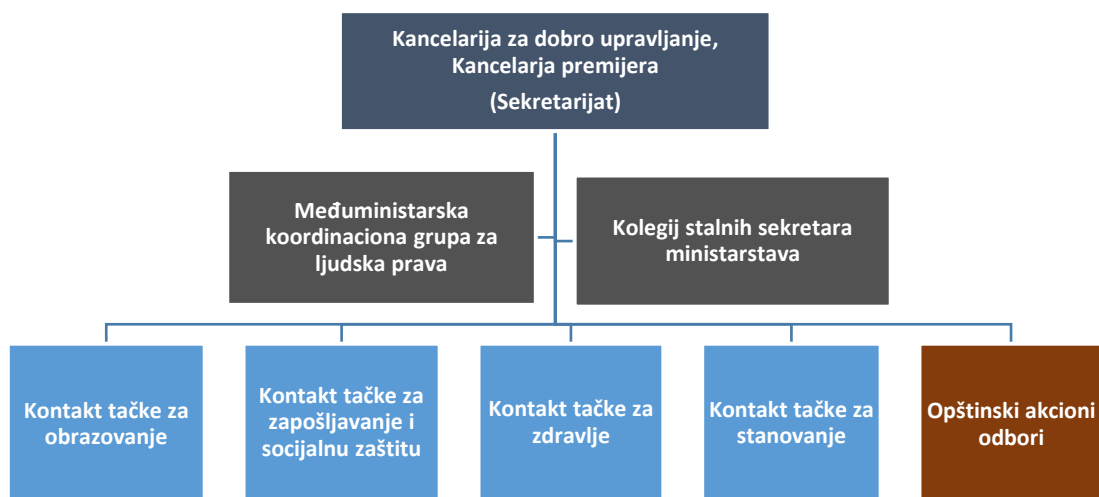
Kada je u pitanju usklađivanje LAP-ova sa Strategijom, postoji razlika, jer Strategija priznaje samo romske i aškalijske zajednice, pri čemu LAP-ovi priznaju i egipćane.

Strategija ima jasno postavljen mehanizam za koordinaciju, praćenje i sprovođenje Strategije i LAP-ova, koji se proteže i na centralnom i na lokalnom nivou. Kao što je predstavljeno u donjoj šemi, SKDU je zadužen kao Sekretarijat koji je odgovoran za koordinaciju, praćenje i sprovođenje Strategije. Konkretno, AOGG je zadužen za razvijanje uloga i odgovornosti i koordinaciju aktivnosti odgovornih mehanizama za sprovođenje Strategije. Pored Sekretarijata, mehanizmi za sprovođenje ove Strategije i njenog Akcionog plana, na centralnom nivou uključuju i kontakt tačke nadležnih ministarstava (obrazovanje, zapošljavanje i socijalna zaštita, zdravstvo i stanovanje); budući da, na lokalnom nivou, Strategija ovlašćuje osnivanje opštinskih akcionih odbora (OAO).

Sve u svemu, AOGG ima ključnu ulogu u procesu praćenja i procene strategije. Kao deo svog mandata, SKDU je razvio Projektne zadatke za kontakt tačke i OAO koji su diktirali projektne zadatke novoizabranim gradolačelnicima preko Ministarstva za lokalnu upravu (MLU) u oktobru 2017. Za ovo zadnje, je izdao službeno pismo u januaru 2018. godine, upućeno gradonačelnicima opština na Kosovu, tražeći od njih da uspostave OAO-ve, kako je Strategija ovlašćivala kao prateću strukturu za praćenje i koordinaciju Strategije na lokalnom nivou. OAO-vi se trebaju uspostaviti u svim opštinama koje imaju LAP⁴ na Kosovu i treba da se sastoji od 11 članova (7 članova iz vlasti i 4 člana iz civilnog društva koji se bave romskom zajednicom). Da bi se dodatno pomoglo sprovođenju Strategije, opštine razvijaju LAP-ove kako bi promovisali inkluziju romske zajednice na lokalnom nivou u odgovarajućim opštinama.

---

⁴ Opštine koje imaju LAP-ove: Uroševac, Đakovica, Lipljan, Gračanica, Kosovo Polje, Prizren, Istok, Klina, Obilić, Štimlje i Južna Mitrovica.

Slika 1: Funkcionalni mehanizmi na lokalnom i centralnom nivou za sprovođenje i praćenje Strategije

2.3.3 Budžetsko planiranje na lokalnom nivou o inkluziji Roma

Neizbežno, sve partnerske opštine imaju tri glavna budžetska izvora za sprovođenje svojih LAP-ova, naime, opštinski budžet, donatore i centralne institucije. Iako je posebna tačka, ali koja je primetna, centralni nivo nema budžetsku liniju za sprovođenje aktivnosti koje proizilaze iz Strategije i do sada nije bilo dodeljenih sredstava za sprovođenje Strategije.

Kao što se može videti iz donje tabele, sve partnerske opštine su sačinile i odredile nacrt svojih LAP-ova. Međutim, samo tri od osam su napravile planiranje budžeta za 2019. godinu, a dve partnerske opštine, Obilić i Lipljan, izdvojile su sredstva za sprovođenje LAP-a za 2019. Ostale opštine su izrazile interes da dodele sredstva za aktivnosti koje idu ka primeni njihovih LAP-ova.

	LAP je pripremljen i odobren od Skupštine opštine?	LAP Ukupni budžet 2018-2022	Planiranje LAP budžeta za 2019. godinu	Opština je izdvojila sredstva / budžet za sprovođenje LAP-a za 2019. godinu?	Ako je odgovor DA, navedite vrednost	Formiran je opštinski akcioni odbor za LAP?
Đakovica	DA	€ 878,250.00	€ 164,280.00	NE	N/P	DA
Gračanica	DA	€ 323,140.00	N/P	NE	N/P	DA
Južna Mitrovica *	DA	€ 46,320.00	N/P	NE	N/P	DA
Lipljan	DA	€ 428,450.00	€ 108,759.00	DA**	€ 20,000.00	DA
Kosovo Polje	DA	€ 956,400.00	N/	NE	N/P	DA
Uroševac	DA	€ 1,345,840.00	€ 332,710.00	NE	N/P	DA
Istok	DA	€ 101,400.00	N/P	NE	N/P	DA
Obilić	DA	€ 762,167.00	N/P	DA	€ 20,000.00	DA

* LAP validan za 2016-2019

** Dodeljena sredstva za stanovanje

3. Nalazi

3.1. Obrazovanje

3.1.1. Procena potreba opštine u obrazovanju

a) Projekti unapređenja školske infrastrukture

Većina opština partnera (pet od osam: Đakovica, Gračanica, Južna Mitrovica, Kosovo Polje, Uroševac) prijavile su projekte unapređenja škole, završene u poslednje tri godine. Obilić je izvestio da će uskoro biti sproveden opštinski projekat u selu Palaj. Lipljan i Istok izvestili su da u njihovim opštinama nije završen nijedan projekat unapređenja škole u poslednje tri godine. Lipljan je izjavio da je to zbog budžetskih ograničenja, dok Istok iako je priznala da je bila posvećena u unapređenju školske infrastrukture, nije pružila opravdanje zašto nisu imali nijedan projekat poboljšanja školske infrastrukture u zadnjih tri godina.

Partnerske opštine koje su prijavile završetak projekata unapređenja škola u poslednje tri godine, takođe su prijavile da su dobile sredstva EU za te projekte, osim opštine Uroševac, koja je dobila finansijsku pomoć od Ambasade SAD-a.

b) Obuka nastavnika

Uz izuzetke Gračanice i Lipljana, sve ostale partnerske opštine prijavile su završetak obuke nastavnika u poslednje tri godine. Gračanica je izvestila da nemaju nikakve informacije o obuci nastavnika s obzirom da je ova aktivnost u potpunosti pod administracijom Ministarstva prosvete u Srbiji. Dok je Lipljan izvestio da obuka nastavnika nije uključena u opštinski budžet.

Đakovica, Južna Mitrovica, Kosovo Polje i Istok su dobili sredstva EU za obuku nastavnika završenu u poslednje tri godine.

c) Školski posrednici aktivni u romskoj zajednici

S izuzetkom opštine Uroševac i opštine Gračanica, sve ostale opštine su prijavile školske posrednike koji su aktivni u romskoj zajednici. Gračanica je pružila smernice za traženje ovih informacija u odgovarajućim odeljenjima osnovnih i srednjih škola gde su zastupljeni predstavnici romske zajednice.

S druge strane, od opština koje su prijavile školske posrednike aktivne u romskoj zajednici, Južna Mitrovica je na vrhu liste sa najvećim brojem školskih medijatora (55 ukupno: 40 u stručnom obrazovanju i 15 u napuštanju škole), a slede je Lipljan i Istok, svaka sa 10 školskih medijatora. Đakovica ima prijavljeni najmanji broj školskih posrednika (2).

d) Opštinski program podrške školama sa romskom decom

Izuzev Obilića / Obilića, sve ostale opštine su prijavile finansiranje programa podrške školama sa romskom decom. Programi podrške su promenljivi u pojedinim opštinama. Na primer, Lipljan delimično podržava finansiranje prostora za centre za učenje, dok Gračanica, osim što pruža finansijsku i logističku podršku romskom obrazovnom centru, pruža i podršku školskim izletima, grejanju, školskim i sportskim događajima i štampanju materijala. S druge strane, Istok je izvestio više multidisciplinarni pristup pokazujući podršku programima u oblastima prevencije napuštanja školovanja, registracije u školama i podizanja svesti i finansijske podrške civilnom društvu

angažovanom u ovim oblastima. Sa druge strane, u Kosovo Polje, programe za škole sa romskom decom ove godine je finansirala NVO Voice of RAE.

e) Ključna lokalna odeljenja za pitanja obrazovanja

Sve opštine su izvestile da je ključno odeljenje za ovu oblast Odeljenje za obrazovanje, odgovorno za izradu politika inkluzivnog obrazovanja. Opštinske kancelarije za zajednice i povratak su takođe označene kao odgovarajuće referalne kancelarije u oblasti obrazovanja u zajednici.

f) Rešavanje problema obrazovanja na lokalnom nivou

Sve opštine su izvestile da se pitanja obrazovanja mogu rešavati na lokalnom nivou. Na lokalnom nivou, pitanja obrazovanja mogu se rešavati putem lokalnih razvojnih planova, propisa, opštinskih planova obrazovanja, LAP-a i konsultacijama sa civilnim društvom..

g) Opštinski kapaciteti za planiranje i sprovođenje obrazovnih projekata

Polovina partnerskih opština (Južna Mitrovica, Kosovo Polje, Istok i Obilić) prijavila je potrebu za jačanjem kapaciteta za prikupljanje sredstava. Lipljan i Đakovica su izvestili da imaju kapacitet za planiranje i sprovođenje obrazovnih projekata, a u slučaju ove zadnje prijavljen je veliki kapacitet. Gračanica prima projekte u gotovom formatu koje je razvila ekipa spoljnih eksperata i sprovodi ih u skladu sa dostupnim budžetskim sredstvima.

Generalno

Generalno, partnerske opštine se razlikuju na nivou:

- Znanja o implementiranim projektima i podacima zajednice
- Kako sarađuju sa nevladinim organizacijama i posrednicima
- Svesti o potrebi izgradnje kapaciteta

Sve u svemu, iako je ova aktivnost bila namenjena proceni potreba partnerskih opština, kada se analiziraju odgovori, opštinske potrebe za obrazovanjem roma predstavljene su u širokim i nejasnim formulacijama, što u najboljem slučaju pokazuje nedostatak kreativnosti zvaničnika opština prema opštinskim politikama i, u najgorem slučaju, nerazumevanje obima problema kojim se bave i/ili kapaciteta da obezbede rešenje sa ponekad ograničenim finansijskim i ljudskim resursima.

3.1.2. Procena potreba zajednice u obrazovanju

a) Glavna pitanja

Analiza pruž prepreke koje su predstavili predstavnici zajednice, i koje su grupirane u pet širokih kategorija.

Ekonomska situacija: Članovi zajednice su izvestili o finansijama kao kritičnoj prepreci u obrazovanju. Zbog nedostatka finansija, učenici ne mogu da pohađaju, sa određenom razlikom u opštinama, sve nivoe obrazovanja od predškolskog do tercijarnog. Izveštava se da se sistem kvota za studente na univerzitetima zloupotrebljava na štetu studenata u zajednici, i postoji nedostatak stipendija. Kupovina školskog pribora, kao što su školske uniforme, knjige i tako dalje, opterećuje ekonomski položaj romske zajednice. Kao poseban problem se isvešćuje održivost obrazovnih centara u zajednici.

Jezik: Jezik je još jedna prijavljena ključna barijera za obrazovanje romskih studenata uopšte. Izveštava se da se romski ne predaje u u školi. Štaviše, romski učenici u nekim slučajevima imaju poteškoće u savladavanju stranih jezika (bilo da su to albanski ili srpski). To je uglavnom prouzrokovano u slučajevima kada se drugi jezik govori unutar porodice, tj. romski i drugi, a u školi se uči na drugom jeziku. Zabeleženi su slučajevi da se deca povratnika iz evropskih zemalja i interno raseljena deca teško upišu u lokalne škole zbog jezičkih prepreka. Izveštava se o nedostatku školskog materijala. Zabeležena je visoka stopa nepismenosti u zajednici, posebno među mladim ženama, zajedno s nepismenošću njihovih roditelja i nedostatka svesti o važnosti obrazovanja.

Sistematska obuzdavanja: Izveštava se da nastavnici uglavnom nisu zainteresovani da ulažu dodatni napor sa romskim učenicima. Nadalje, prijavljena je diskriminacija na svim nivoima, kao i izvještaj o slučaju segregacije dece u osnovnoj školi, odnosno školi Sveti Sava u Obiliću. Iako je to pitanje preuzeo Direktorijat obrazovanja, segregacija i dalje ostaje sporna između zajednice i škole. Na institucionalnom nivou primećeno je da su kriterijumi za upis u srednju školu i univerzitet previsoki i da bi ih trebalo smanjiti, kao i za univerzitetske stipendije. Izveštava se da Romi nisu uključeni u odluku ministra obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) o dodavanju pet učenika u svaku srednju školu koji ne ispunjavaju kriterijume za upis. Sa druge strane, prijavljeno je da ne postoji podrška posrednicima i nema školske infrastrukture, uključujući predškolski nivo. U jednoj opštini se izveštava da ne postoji javno zemljište za izgradnju škola u blizini zajednice.

Napuštanje škole: Zabeleženo je napuštanje škole u osnovnom i srednjem obrazovanju. Uglavnom je povezana sa finansijskom situacijom učenika. Predstavnici zajednice iz većine partnerskih opština izvestili su da je prekid školovanja jedna od ključnih prepreka za obrazovanje romske zajednice, u nekim slučajevima zbog nedostatka stipendija i institucionalne podrške i nedostatka perspektive u zapošljavanju.

Sigurnost i mobilnost: Izveštava se da je nedostatak podrške u prevozu za romske učenike u nekim partnerskim opštinama još jedna prepreka u obrazovanju. U nekim slučajevima, romski učenici moraju pešačiti na velike daljine da bi išli u školu, suočeni sa opasnošću od kretanja u saobraćaju i pasa lualica.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Zajednica je prijavila nekoliko slučajeva nedavnih ulaganja ili aktivnosti koje je preduzela relevantna opštinska institucija u niže predstavljenim oblastima:

- Školski pribor
- Podrška obrazovnim centrima, udžbenici
- Intenzivno srednjoškolsko obrazovanje u trajanju od 18 meseci za 20 učenika⁵
- Letnji kamp
- Jedna predškolska ustanova (iako fizički nepristupačna zbog udaljenosti od zajednice⁶)
- Prevoz samo za povratnike
- Kurs albanskog jezika za povratnike roma, koji pohađaju srpski obrazovni sistem⁷

---

⁵ Projekat realizovan u saradnji sa Danskim savetom za izbeglice.

⁶ Prijavljeno u Kosovo Polje.

⁷ Prijavljeno u Obilić.

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Prevoz za romske učenike koji pohađaju osnovno i srednje obrazovanje na određenoj udaljenosti
- Osiguravanje školskog pribora i udžbenika
- Niži kriterijumi za upis zbog viokog broja upisa u škole (uključujući predškolsku)
- Više stipendija (za sve nivoe obrazovanja)
- Sistem kvota kojim se pravilno upravlja
- Poslovi za diplomirane na Pedagoškom fakultetu koji će služiti kao uzori
- Održivost obrazovnih centara u zajednici
- Kursevi alabskog jezika
- Nediskriminacija u školi i izvan nje
- Više aktivnih posrednika/mediatora
- Škole i predškolske ustanove koje treba graditi u zonama u kojima su škole u fizičkoj udaljenosti od zajednice
- Kursevi pismenosti za žene
- Izmeniti odluku MONT-a u pogledu kriterijuma za upis u srednjoškolsko obrazovanje koja treba da uključi i rome
- Intenzivni kursevi za srpski jezik

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahtjeva

Ukratko:

- Sredstva za stipendiju koriste se za potrebe domaćinstava (kao što su hrana, grejanje itd.)
- Sistem univerzitetske kvote za je diskriminirajući za Rome
- Politička volja na lokalnom nivou i nedostatak interesovanja za bavljenje obrazovanjem Roma
- Nedostatak svesti roditelja o vrednosti obrazovanja
- Diskriminacija i stigma u školama
- Učitelji ne naglašavaju potrebu za dodatne aktivnosti nastavnog plana
- Nedostatak sredstava za obrazovne projekte (uključujući posrednike i centre za učenje)
- Socijalno-ekonomski položaj romskih porodica
- Nedostatak informacija
- Paralelni sistem (obrazovanje i socijalna zaštita ⁸⁾)

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Obezbeđivanje stipendija za studente sa tercijarnog nivoa (snižavanjem kriterijuma podobnosti, npr. prosečna ocena 7.5)
- Veći nivo odgovornosti u upravljanju sistemom kvota univerziteta
- Zapošljavanje posrednika po opštinama i aktivnosti podizanja svesti za roditelje

---

⁸ Romska zajednica koja pohađa paralelno obrazovanje na srpskom jeziku ima pravo na podršku socijalne zaštite od Vlade Srbije. To zauzvrat stvara finansijski podsticaj za rome da pohađaju obrazovanje na srpskom jeziku. Obrazovanje na srpskom jeziku stvara poteškoće za prelazak roma u sistem albanskog jezika, bilo da se radi o tercijarnim studijama ili zapošljavanju.

- Opština da pruži podršku za prevoz i školski pribor
- Primena Zakona o diskriminaciji i aktivnosti podizanja svesti za školske upravljače, nastavnike i učenike
- Opština da organizuje nastavu za učenike koji su napustili osnovno i srednje obrazovanje
- Angažovanje zajednice u nadgledanju slučajeva napuštanja škola i i aktivnije učešće u Savetu roditelja
- Budžetsko planiranje za zajednice/centre za učenje i drugu podršku koja ima finansijske implikacije (npr. školski pribor, uniforme itd.)

Generalno

Izveštava se da zajednica ne učestvuje u odlučivanju o obrazovnim pitanjima ni na jedan značajan način, što bi se moglo tumačiti kao institucionalna isključenost. Ova situacija je dodatno pogoršana diskriminacijom i stigmom sa kojom se romski učenici suočavaju unutar i izvan učionice.

Skoro kontraintuitivno u poređenju sa pozivom na nediskriminaciju, takođe postoji jasno definisana potreba za pozitivnom akcijom (pozitivnom diskriminacijom) na području obrazovanja roma. Ovom afirmativnom akcijom trebalo bi uspostaviti sistem kvota za romske učenike na svim nivoima obrazovanja (predškolsko do univerzitetsko), sniziti kriterijume za upis i obezbediti stipendije.

Na osnovu izveštaja o proceni potreba zajednice, posrednici igraju vitalnu ulogu u koordinaciji, komunikaciji, i informisanju sa zajednicom. Opštine su pozvane da finansiraju njihove plate i podrže njihovu aktivnost. Pored toga, lokalne vlasti se takođe pozivaju na aktivnosti u rešavanju pitanja koja se odnose na albanski jezik (Obilić).

Prijavljen je gubitak perspektive. Romski učenici nemaju motivaciju, jer ne vide perspektivu kako bi u budućnosti dobili stalni posao. Teži problem je pitanje napuštanja škola koje zbog nedostatka finansija i / ili institucionalne podrške nisu u stanju da završe svoje obrazovanje. Predlažu se redovni sastanci sa modelima uzoraka u zajednici za podizanje svesti koji mogu da pozitivno utiču na ovu situaciju.

Kada upoređujemo percepciju institucionalnog odgovora i percepcije ključnih pitanja koja utiču na obrazovanje, kako ih je predstavila Zajednica, čini se da postoji neusklađenost. Naime, problematika koja utiče na obrazovanje predstavljena je mnogo većim i dubljim obimom u odnosu na institucionalne aktivnosti kao odgovor na rešavanje tih pitanja.

3.2. Zaposlenost

3.2.1 Procena potreba opštine u zaposlenosti

Gračanica je sekciju o zapošljavanju ostavila praznu, pod opravdanjem da zapošljavanje ne spada u delokrug njihovih nadležnosti, pa je ovde isključeno iz analize PKPO oblasti zapošljavanja.

a) Opštinski projekti u razvoju veština i zapošljavanju

Sve partnerske opštine su prijavile da su sprovele projekat zapošljavanja u poslednje tri godine. Opštine Lipljan, Kosovo Polje i Obilić imaju trenutne ugovore o sezonskim poslovima u održavanju.

Opštine Đakovica, Južna Mitrovica i Istok prijavile su projekte koji uključuju razvoj veština. Opština Južne Mitrovice je podržala inkubaciju 20 preduzeća. Sa druge strane, aktivnosti na razvoju veština u opštinama Đakovice i Istoka podržale su i povratnike.

Od sedam partnerskih opština koje su prijavile završetak projekata u razvoju veština i zapošljavanja u poslednje tri godine, samo tri opštine su prijavile da su dobile sredstva EU-a za te projekte (Đakovica, Južna Mitrovica i Uroševac).

Slično tome, samo su tri opštine prijavile prijem ne EU⁹ podršku za ove projekte, odnosno opštine Đakovica, Uroševac i Obilić.

Izveštava se da su ovi projekti sprovedeni od opštinskih agencija za zapošljavanje (Đakovica i Kosovo Polje) i nevladinih organizacija u južnoj Mitrovici. U Uroševcu je saopšteno da se ovaj projekat o romskim povratnicima sprovodi zajednički između opštine i IOM-a.

Đakovica je prijavila najveći broj korisnika (40), dok je Obilić prijavio najmanji broj korisnika (2). Lipljan i Uroševac su prijavili 15, odnosno 13 korisnika.

b) Ključna lokalna odeljenja za pitanje zapošljavanja

Centri za zapošljavanje i Agencija za zapošljavanje su označeni kao najrelevantnija odeljenja za pitanja zapošljavanja. Pored toga, opštinske službe, nevladine organizacije i međunarodne organizacije takođe su prijavljene da imaju kompetencije u vezi sa pitanjima zapošljavanja.

c) Rešavanje problema zapošljavanja na lokalnom nivou

Većina partnerskih opština izvestila je da se pitanja zapošljavanja ne mogu rešavati lokalno. Predlaže se da ukoliko opština sklopi sporazum sa Zavodom za zapošljavanje, lokalna pitanja zapošljavanja mogu olakšati zapošljavanje na lokalnom nivou.

d) Opštinski kapaciteti za kreiranje i sprovođenje projekata zapošljavanja

Većina opština (Đakovica, Lipljan, Kosovo Polje, Uroševac i Obilić) izvestile su da imaju srednje kapacitete za izradu i sprovođenje projekata zapošljavanja. Ostale opštine su izrazile želju za dodatnu obuku u ovoj oblasti.

Generalno

Na osnovu izveštaja o proceni partnerskih opština, sezonski rad u uslugama čišćenja je glavni oblik zapošljavanja romske zajednice. Pored toga, lokalne vlasti smatraju da nisu kompetentne u bavljenju zapošljavanjem roma i oslanjaju se na smernice centralnih vlasti za politiku i fondove u oblasti zapošljavanja roma. U svom odgovoru, partnerske opštine iznose opšti stav da romska zajednica nije zainteresovana za obuku i zapošljavanje, ne uzimajući u obzir činjenice koje su mogle da dovedu do ove situacije.

S druge strane, iako su partnerske opštine sprovele projekte zapošljavanja za romsku zajednicu, potrebno im je jačanje kapaciteta u ovoj oblasti, kao i novi proaktivniji pristupi, u bavljenju zapošljavanjem roma.

---

⁹ GIZ, UNDP, USAID, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Ministarstvo kulture, omladine i sporta, i Voice of RAE.

3.2.2. Procena potreba zajednice u zaposlenosti

a) Glavna pitanja

U svrhu analize, prepreke koje su predstavili predstavnici zajednice grupirane su u tri široke kategorije.

Diskriminacija: predstavnici zajednice izvestili su o nedostatku mogućnosti zapošljavanja zbog diskriminacije. Diskriminacija se ogleda na različite načine počevši od neprovođenja kvote za zapošljavanje od 10%, ali i u obliku socijalne diskriminacije u javnoj i privatnoj sferi. Situacija se pogoršava privatizacijom usluga u javnom sektoru koje je tradicionalno područje na kojem je romska zajednica dobila zaposlenje (npr. Usluge čišćenja i održavanja). Prema predstavnicima zajednice, ovoj situaciji ne pomažu romski politički predstavnici koji ne preuzimaju proaktivniju ulogu u oblasti zapošljavanja roma.

Obrazovanje: je jedno od ključnih prijavljenih pitanja za zapošljavanje roma. Romski učenici zbog finansijske situacije nisu u mogućnosti da pohađaju obrazovanje. Nadalje, izvešteno je da na zapošljavanje utiče nedostatak stručnog obrazovanja i obuke veština za rome. Pored toga, obrazovni sistem ne zapošljava romske učitelje u školama. Drugo ključno pitanje zapošljavanja je jezik, jer romi koji završavaju srednjoškolsko obrazovanje prema srpskom sistemu imaju poteškoće da pređu iz pred-univerzitetskog obrazovanja na srpskom na poslovima u kojima se govori albanski.

Nedostatak institucionalne podrške: izveštava se da utiče na zaposlenost, jer opštinske vlasti ne podržavaju mala preduzeća (uključujući žene preduzetnice). Alternativno, vlasti ne daju subvencije za plate za zapošljavanje u privatnom sektoru prilikom zapošljavanja romskih radnika, kako bi time stvarale podsticaje za zapošljavanje više roma. Ova situacija je u kombinaciji sa nedostatkom mogućnosti za stažiranje za romsku zajednicu, a osim toga nedostaje komunikacija i razmena informacija o mogućnostima zapošljavanja. Izveštava se da nijedan rom nije zaposlen preko centara za zapošljavanje.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Zajednica je prijavila nekoliko slučajeva nedavnih investicija ili aktivnosti koje je preduzela relevantna opštinska institucija u dole predstavljenim oblastima:

- Vrlo kratak projekat subvencija plata za privatni sektor
- NVO su podržale nekoliko programa za stažiranje i sezonsko zapošljavanje
- Neko obrazovanje koje se nudi romkinjama u stručnom usavršavanju i malim preduzećima, ali njihove kvalifikacije su zaista niske
- Povratnici su jedini korisnici kurseva albanskog jezika

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Sprovođenje zakona o kvotama za zapošljavanje i sankcionisanje institucija koje se utvrdi da krše zakon
- Osiguranje posla za rome u privatizovanim uslugama, pružanjem ugovora o radu
- Subvencije za platu kao podsticaj za zapošljavanje roma u privatnom sektoru

- Borba protiv diskriminacije pri zapošljavanju roma
- Izmene zakona koje uključuju smanjenje poreza za kompanije koje zapošljavaju romane
- Mogućnosti za stažiranje i zapošljavanje romske omladine u javnom i privatnom sektoru
- Više stručnih treninga (posebno za žene)
- Zapošljavanje romskih studenata u obrazovnom sektoru kao nastavnike
- Bolja i blagovremena razmena informacija o mogućnostima zapošljavanja
- Afirmativne mere za romsku zajednicu u vezi sa zapošljavanjem
- Sniženi kriterijumi za pristup ženama profesionalnim treninzima i podrška za mala preduzeća
- Osnaživanje i podrška malih preduzeća u zajednici

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahteva

Ukratko:

- Nedostatak svesti i spremnosti opština da primene kvotu za zapošljavanje
- Nedostatak volje i finansija za održavanje subvencija plata privatnog sektora
- Diskriminacija u javnom i privatnom sektoru
- Predrasuda prema romskoj zajednici
- Nedostatak perspektive zapošljavanja za diplomirane romane i nedostatak motivacije
- Nedostatak održivosti za preduzetničke inicijative
- Nedostatak radnog iskustva zbog dugotrajnog neformalnog zaposlenja i/ili nedostatka istog

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Primena afirmativnih mera u zapošljavanju romskih zajednica
- Profesionalna obuka i nadoknađivanje nastave za one koji su napustili srednje obrazovanje
- Poticanje preduzetništva kroz subvencije malih preduzeća (namenjeni opštinski fond) i oslobađanje od poreza za one koji zapošljavaju romane u privatnom sektoru
- Subvencija za plate romskih radnika u privatnom sektoru
- Mogućnosti stažiranja za diplomirane romane u javnom sektoru
- Potreba za zadržavanje u obrazovanju do diplomiranja
- Više mladih u profesionalnim treninzima
- Planiranje zapošljavanja roma u opštinskim akcionim planovima i s time traženje mogućnosti zapošljavanja
- Angažovati savete za zapošljavanje romske zajednice u Centrima za zapošljavanje
- Baza podataka o maturantima (diplomiranim) romske zajednice i njihovi profili
- Ponuda albanskog jezika za one kojima je potreban
- Kampanja podizanja svesti o važnosti i metodama traženja posla

Generalno

Diskriminacija u određenoj mjeri utiče na zapošljavanje Roma i u javnom i u privatnom sektoru. Čini se da je zapošljavanje Roma ukočeno u sezonalnost i prikupljanje otpada. Nedostupnost mogućnosti stažiranja i subvencija za mala preduzeća imaju stvarni uticaj na zajednicu. Zakon na Kosovu ima kvotu zapošljavanja od 10% za zajednice, međutim, ovaj zakon se ne sprovodi. Bez obuke, loše kvalifikacije i bez institucionalne podrške, zapošljavanje Roma je uklopljeno u začarani

krug. Nije iznenađujuće da predstavnici zajednice pozivaju na pozitivne mere za poboljšanje ove situacije da bi stvorili osećaj sigurnosti i održivosti zajednice u sektoru zapošljavanja.

Ključno za ovu promenu biće politička volja opštinskih vlasti i šeme finansiranja koje podržavaju stažiranje, zapošljavanje i mala preduzeća. Štaviše, sistem kvota treba uspešno primeniti i institucije za koje se utvrdi da krše zakon, treba sankcionisati; u ovaj proces treba da bude uključena institucija ombudsmena. Alternativno, vlasti na centralnom nivou mogu stvoriti podsticaj za opštine koje poštuju sistem kvota pružajući dodatnu podršku za finansiranje. U vezi s ovim, trebalo bi stvoriti poseban fond.

Jezik i tranzicija na tržište rada su veoma važni u kontekstu zapošljavanja. Romski studenti koji pohađaju pred univerzitetsko obrazovanje na srpskom jeziku trebalo bi da imaju sredstva za prelazak u sektor zapošljavanja u kojima se koristi albanski jezik, kroz obezbeđivanje kurseva albanskog jezika. U vezi s tim, poboljšanje komunikacije i razmene informacija povećalo bi šansu da romi koji traže posao budu motivirani i angažovani. To bi se moglo postići posrednicima u zajednici i/ili zaposlenim romima u opštinskim kancelarijama.

3.3 Stanovanje

3.3.1. Procena potreba opština u stanovanju

a) Projekti stanovanja

Izuzev opština Južne Mitrovice, Uroševca i Istoka, sve ostale partnerske opštine su prijavile završene stambene projekte u poslednje tri godine. Uroševac je saopštio da je opštinska komisija dodelila 38 apartmana, ali zbog pritužbe slučaj je podnesen sudu. Imajući u vidu da je južna Mitrovica izvestila da trenutno nema potrebe za stanovanjem zbog povećanog angažmana u ovoj oblasti u prošlosti; trenutno stanovanje nije prioritetna politika, nema raspoloživih sredstava za dodeljene stambenih projekata. Istok je izvestio o stambenim projektima, gde su korisnici bile 10 samohrane majke albanske većinske zajednice. Na ovom spisku void Đakovica sa 31 izgrađenom kućom u poslednje tri godine (podržane od UNHCR-a, IOM-a i DRC-a), Obilić ima 28 kuća (podržane od IOM-a), a Kosovo Polje je izgradilo 20 kuća (IOM) i obnovilo 30 kuća (uz podršku VORAE); VORAE takođe podržava opštinu Lipljan u projektima stanovanja. Gračanica je izgradila 4 stambena projekta, dok su radovi na 9 stambena projekta u toku. Važno je napomenuti da, iz odgovora nije posebno jasno da li su stambeni projekti bili za povratnike ili romske zajednice sa prebivalištem (primaoci socijalne zaštite).

Polovina partnerskih opština prijavila se za finansiranje stambenih projekata (Đakovica, Južna Mitrovica Kosovo Polje). Iz ove grupe samo je Gračanica izvestila da nije dobila EU sredstva za stambene projekte. S druge strane, opština Obilić je dobila EU sredstva za stambene projekte iako se nisu prijavili za finansiranje. Donatori koji nisu iz EU podržali su Gračanicu (Ministarstvo lokalne uprave) i Obilić (Ambasada Luksemburga).

Broj korisnika romskih porodica u stambenim projektima je nešto sličan Đakovici (31 porodica, 174 člana porodice), Gračanica (dve porodice), Južna Mitrovica (100 članova zajednice), Lipljan (33 porodice) i Obilić (32 povratničke porodice).

b) Ključna lokalna odeljenja za stambena pitanja

Izveštava se da su OKZP, Odeljenje za urbanizam, Odeljenje za zdravstvo i socijalnu zaštitu i Odeljenje za katastar ključna odeljenja za upućivanje ili rešavanje stambenih pitanja.

c) Rešavanje stambenih pitanja na lokalnom nivou

Većina opština partnera izvestila je da se stambena pitanja mogu rešavati lokalno. Suprotno tome, Opština Istok je izvestila da se pitanje stanovanja ne može rešiti lokalno zbog nedostatka javnog zemljišta. Lipljan je izvestio da se pitanje stanovanja delimično može rešiti lokalno, a Obilić je izvestio da radne grupe mogu olakšati ovaj proces, ali kao opština su nezadovoljni jer njihova opština postaje „kamp zajednica“ koji dolaze iz svih delova Kosova.

d) Opštinski kapaciteti za pisanje i sprovođenje stambenih projekata

Sve partnerske opštine prijavile su potrebu za izgradnjom kapaciteta u dizajniranju i implementaciji stambenih projekata. To je slučaj zato što su tradicionalno ove projekte razvijali i sprovodili vanjski partneri, gde su partnerske opštine imale manju ulogu u tom procesu.

Generalno

Najveći deo posla sa stambenim pitanjima romske zajednice obavlja se na inicijativu međunarodnih organizacija i donatora koji rade na Kosovu. Pitanje socijalnog stanovanja za romsku zajednicu izgleda da nije prioritet za partnerske opštine, od kojih neke tvrde da nemaju opštinskog zemljišta na raspolaganju za rešavanje ovog problema. Očigledno je da stambena pitanja koja pogađaju romsku zajednicu prevazilaze dostupnost zemljišta i legalizaciju njihovih imanja.

3.3.2. Procena potreba zajednice u stambenim pitanjima

a) Glavna pitanja

Analizom smo došli do prepreka koje su postavili predstavnici Zajednice, grupisane u četiri široke kategorije.

Dokumentacija vlasništva: predstavnici zajednice izvestili su da romska zajednica ima ključno pitanje sa katastarskim dokumentima, nedostatkom posedovnog lista i drugim vlasničkim dokumentima koji utiču na stanovanje. U vezi s tim, legalizacija njihovih imanja i neformalnih naselja smatra se kao važno pitanje za stanovanje¹⁰.

Diskriminacija i isključenje: kada je u pitanju dodeljivanje socijalnog stanovanja, izveštava se da romi retko imaju koristi. Pored toga, postoje izveštaji gde opština ne želi da potpiše sporazum sa nevladinim organizacijama o izgradnji kuća za romane, a u drugim slučajevima opština ne gradi kuće pod izgovorom nedostupnosti javnog zemljišta. Štaviše, izveštava se da vrlo često povratnici dobijaju bolji tretman od stalnih stanovnika. Takođe se navodi da u mnogim slučajevima više porodica živi u jednoj kući, što ih sprečava da primaju socijalnu pomoć. U vezi s tim, stanove koje je

¹⁰ UN-HABITAT definicija neformalnih naselja: stambeni prostori u kojima 1) stanovnici nemaju sigurnost stanovanja u odnosu na zemlju ili stanove u kojima žive, s modalitetima u rasponu od naseljavanja bez dozvole do neformalnog najama stana; 2) naselja obično nemaju ili su odsečena od osnovne usluge i gradske infrastrukture i 3) stanovanje možda nije u skladu sa trenutnim planovima i građevinskim propisima, a često se nalazi u geografski i ekološki opasnim područjima.

dodeljivala opština i drugi donatori, tj. stanovi u bloku Plemetina sada su premali, jer se prekovremeno povećavo broj članova u porodici.

Loša infrastruktura: Predstavnici zajednice izvestili su da u većini područja u kojima žive, putevi romske zajednice nisu asfaltirani, nedostaje osvetljenje i kanalizacija, a kuće nemaju toalete. U drugim slučajevima, nekim kućama je potrebna obnova, a u nekim slučajevima kuće se nalaze u oblastima u blizini ilegalnih deponija.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Predstavnici zajednice izvestili su o nekoliko slučajeva nedavnih ulaganja ili aktivnosti koje je preduzela relevantna opštinska institucija u dole predstavljenim oblastima:

- Jedna porodica je dobila kuću pod koncesijom na 100 godina, a dve druge su dobile građevinski materijal
- Programi pomoći za povratnike
- Vremenski ograničena upotreba socijalnog stanovanja i pisani ugovori ¹¹

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Da poseduju dokumentaciju o vlasništvu nad imovinom
- Izgradnja kuća za porodice u potrebi (socijalni slučajevi)
- Obnova ili delimična obnova kuća
- Oslobađanje od poreza na imovinu
- Pristup stambenim donacijama (koje imaju veze sa dokumentacijom)
- Stalni stanovnici da dobiju jednaku podršku kao povratnici
- Nelegalne deponije pretvoriti u parkove
- Pošten tretman u dodeli socijalnog stanovanja
- Mali stanovi sprečavaju pristup socijalnoj pomoći većim porodicama (one u kojima žive dve ili više generacije)

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahteva

In summary:

- Nedostatak političke volje za podršku romskoj zajednici i politički interesi
- Nedostatak razmene informacija
- Diskriminacija¹² od strane opštinskih predstavnika i nedostatak finansija
- Nedostatak vlasničke/imovinske vlasničke dokumentacije
- Nedostatak privatnog zemljišta za omogućavanje velikim porodicama da grade druge jedinice

---

¹¹ Ovaj izveštaj dolazi iz Obilića, odnosi se na unutrašnju migraciju roma sa Kosova u Obilić i na to kako oni žive ilegalno u kolektivnom smeštaju. Prema izveštaju, opština je ponudila te stanove na kratko vreme i sada se stanari snabdevaju pismenim sporazumima.

¹² U ovom slučaju diskriminacija se postavlja u kontekstu ulaganja u javnu infrastrukturu, poput puteva koji nisu asfaltirani, nedostatka sistema za osvetljenje i kanalizacije. Predstavnici zajednice izjavili su da žele da primene promenu gde se romska zajednica tretira ravnopravno sa drugim zajednicama i da bude deo opštinskih prioriteta.

- Pravna pitanja koja se tiču vlasništva (naknade, kontakt sa vlasnicima i u slučajevima kada je vlasnik preminuo, dobijanje saglasnosti od živih rođaka, koji često žive u inostranstvu)
- Usmerenost samo na povratnike
- Nedostatak raspoloživog javnog/opštinskog zemljišta
- Bezdozvolno naseljavanje u kolektivne stambene zgrade¹³

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Bolja razmena informacija
- Opštinske kancelarije za zajednice i povratak da posete romsku zajednicu i identifikuju stambene slučajeve kojima je potrebna
- Da opštine daju zemljište socijalnim slučajevima za izgradnju kuće
- Uključivanje jednog predstavnika iz romske zajednice u panel za izbor korisnika socijalnog stanovanja
- Povećani angažman romske zajednice u radu sa opštinskim vlastima i u javnoj raspravi, i obrnuto povećan odaziv opštinskih vlasti na zahteve romske zajednice
- Opštinske vlasti i katastarske službe da pronalaze rešenje za regulisanje vlasničke dokumentacije, legalizaciju i registraciju imovine (koristeći Hrvatsku i Makedoniju kao primer)
- Potpisani ugovori sa nevladinim organizacijama i izgradnja novih kuća
- Osloboditi romsku zajednicu od poreza na imovinu

Generalno

Na romsku zajednicu utiče nedostatak dokumentacije o vlasništvu i imanja. Većina kuća u kojima živi romska zajednica opremljena je kupoprodajnim ugovorima i ne posjeduje vlasničku i katastarsku dokumentaciju, poput posedovnog lista. Osim diskriminacije, nedostatak dokumentacije je takođe ključni razlog zašto ne mogu da dobiju donacije ili drugu podršku za izgradnju kuća od donatora. Potencijalna rešenja uključivala bi postupak legalizacije zemljišta na osnovu iskustva Hrvatske i Makedonije.

Velike porodice koje žive u jednosobnim stambenim jedinicama suočavaju se sa brojnim izazovima. Ova situacija se pogoršava zbog nedostatka socijalnog stanovanja i ulaganja u ovo područje. Opštine treba da imaju spisak porodica u potrebi i obezbede opštinsko zemljište za socijalno stanovanje. Izveštava se o brojnim pitanjima u vezi sa infrastrukturom, kao što je pristup pijaćoj vodi, javno ulično osvetljenje i nelegalne deponije.

Iz izveštaja o proceni, vidi se da su vlasti i donatori na lokalnom i centralnom nivou pozitivno diskriminirali povratnike stanovanjem, start-up biznisima i drugom vrstom podrške, što stvara razdor između povratnika i stalnih stanovnika.

---

¹³ Unutrašnja migracija u Obilić je dovela do naseljavanja u kolektivnim zgradama bez dozvole od strane pridošlica, što je opteretilo stalne stanovnike romske zajednice.

3.4 Zdravstvena zaštita

3.4.1. Procena potreba opštine u zdravstvenoj zaštiti

Gračanica je ostavila praznu sekciju o zdravstvenoj zaštiti, tako da je ovde isključena iz analize PKPO oblasti zdravstvene zaštite.

a) Projekti zdravstvene zaštite

Osim Đakovice, sve ostale partnerske opštine prijavile su sprovedene projekte u zdravstvu u poslednje tri godine. Aktivnosti vakcinacije i / ili podizanja svesti bile su najzastupljenije aktivnosti (izveštavali Lipljan, Kosovo Polje, Uroševac, Istok i Obilić). Pored toga, sistematski pregledi zdravlja sprovedeni su u južnoj Mitrovici i Istoku. Opštine Kosovo Polje i Obilić prijavile su mobilne posete kod kuće. O aktivnostima planiranja porodice izveštavali su Istok i Obilić. Lipljan, Uroševac i Istok izveštavali su aktivnosti podizanja svesti o higijenskom i zdravstvenom obrazovanju.

Nijedna partnerska opština nije prijavila finansijsku podršku iz EU i/ili drugih donatora (izuzev Obilića koja je primila sredstva od OEBS-a) za zdravstvene projekte. Samo opštine Lipljan (preko 150 dece), Kosovo Polje (preko 200) i Uroševac (oko 1600) su mogle da obezbede poprilični broj romskih korisnika.

b) Zdravstveni posrednici aktivni u romskoj zajednici

Opštine Kosovo Polje i Obilić vode listu sa najvećim brojem aktivnih zdravstvenih posrednika u romskoj zajednici, sa svakom po pet. Lipljan i Uroševac imaju po tri posrednika. Đakovica i Istok imaju po jednog posrednika.

b) Ključna lokalna odeljenja za pitanja zdravstvene zaštite

Opštinski centar za porodično zdravlje i Odeljenje za zdravstvo i socijalnu zaštitu označeni su kao ključna odeljenja za pitanja zdravstvene zaštite.

c) Rešavanje problema zdravstvene zaštite na lokalnom nivou

Dve partnerske opštine (Kosovo Polje i Obilić) izvestile su da se problemom zdravstvene zaštite ne može baviti na lokalnom nivou, jer zdravstvena zaštita ne spada u opštinske nadležnosti.

d) Opštinski kapaciteti za pisanje i sprovođenje projekata zdravstvene zaštite

Osim Istoka, sve ostale opštine su prijavile potrebu za izgradnjom kapaciteta u pisanju i sprovođenju projekata zdravstvene zaštite. Istok je izvestio da ima kvalifikovano medicinsko osoblje koje je obučeno o ovoj temi, međutim, jačanje kapaciteta za pisanje predloga projekata bilo bi dobrodošlo.

Generalno

Na osnovu izveštaja o proceni, čini se da su partnerske opštine imale čvrsti odnos sa zdravstvenim posrednicima koji su aktivni u romskoj zajednici. Izveštava se da će rad sa posrednicima rezultirati boljom komunikacijom između opštinskih vlasti i romske zajednice. Nekoliko partnerskih opština smatra zdravstvo centralnim pitanjem politike i delovanja. Čini se da preostale partnerske opštine nisu sigurne šta mogu učiniti lokalno na rešavanju problema zdravstvene zaštite za romsku zajednicu.

3.4.2. Procena potreba zajednice u zdravstvu

a) Glavna pitanja

Prepreke koje su predstavili predstavnici zajednice grupisane su u tri široke kategorije.

Nedostatak lekova i zdravstvenih usluga: predstavnici zajednice izvestili su da je nedostatak lekova ozbiljno pitanje. Zajedno sa tim, domovi zdravlja nisu u blizini lokalnih zajednica i ponekad nemaju specijalne dežurne lekare. Takođe se navodi da postoji nedostatak zdravstvenih usluga za redovne preglede, posebno za žene u zajednici (npr. Ginekološke, mamografske i sl.), A kućne posete za teško obolele osobe koje se ne mogu odvesti u dom zdravlja nisu ponuđeni.

Diskriminacija u domovima zdravlja: predstavnici zajednice prijavili su diskriminaciju u domovima zdravlja. To se manifestuje nepažnjom i nepravednim postupanjem prema romskoj zajednici, a u nekim slučajevima se domovi zdravlja u blizini romskih naselja nazivaju „ciganskim zdravstvenim centrima“.

Deljenje informacija: predstavnici zajednice izvestili su da nedostaje knjižica o zdravstvenoj zaštiti i drugih zdravstvenih informacija koje se pružaju romskoj zajednici, posebno kada je reč o romima koji koriste srpski paralelni zdravstveni sistem. Pored toga, takođe se izveštava da postoji mali broj posrednika u zdravstvenoj zaštiti koji bi olakšali razmenu informacija i komunikaciju između zajednice i opštinskih vlasti / zdravstvenih ustanova, što je odraz slučajeve za Rome koji koriste kosovski zdravstveni sistem.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Predstavnici zajednice izvestili su o nekoliko slučajeva nedavnih ulaganja ili aktivnosti koje je preduzela relevantna opštinska institucija u niže predstavljenim oblastima:

- Kućne posete radi vakcinacije dece
- Neonatalne posete kući za novorođenu decu
- Suspenzija medicinskog osoblja zbog nepažnje prema pacijentima iz romske zajednice ¹⁴

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Lekovi koji se daju besplatno pacijentima koji pate od ozbiljnih/hroničnih bolesti
- Dostupnost besplatnih sistemskih mobilnih (pokretnih) medicinskih pregleda
- Borba protiv diskriminacije i pošten tretman
- Zdravstvene usluge da budu dostupne u blizini područja u kojima živi romska zajednica
- Postavljanje specijalizovanih lekara u blizini područja u kojima živi romska zajednica
- Kućne posete za hronične bolesnike
- Da ima dovoljno zdravstvenih posrednika kako bi se osiguralo da romska zajednica ima dostupne informacije o zdravstvenoj zaštiti

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahteva

Ukratko:

- Nedostatak finansija i primena snabdevanjem osnovnim lekovima od Ministarstva zdravlja

---

¹⁴ Kako je izvešteno u Kosovo Polje.

- Nedostatak opštinskih finansija i nedostatak političke volje
- Predrasude zdravstvenog osoblja prema romskoj zajednici
- Nedostupnost javnog zemljišta za izgradnju domova zdravlja
- Paralelni zdravstveni sistem (tj. Kojim upravlja Beograd)

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Pružanje usluga vakcinacije u blizini područja u kojima živi romska zajednica
- Nedeljne posete lekara i/ili mobilne zdravstvene ambulante
- Podizanje svesti o nediskriminaciji zaposlenih u zdravstvu i podizanje svesti u zajednici o prijavljivanju diskriminacije
- Dostupnost specijalizovanih lekara kojima je romska zajednica lako dostupna
- Zapošljavanje zdravstvenih medijatora/posrednika
- Osnivanje opštinskog fonda za pružanje zdravstvene zaštite i lekova za primaoce socijalne zaštite
- Redovno nadgledanje pružatelja zdravstvenih usluga od strane opštinskih vlasti o pitanjima diskriminacije i zanemarivanja

Generalno

Nedostatak lekova i/ili plaćanje iz sopstvenog džepa za lekove i lečenje posebno pogađa starije članove zajednice, decu i hronično obolele pacijente. Uz to, nedostatak penzija za medicinske penzionere na osnovu hroničnih bolesti je važno zdravstveno pitanje. Umesto medicinskih penzija, osnivanje opštinskog fonda za pružanje zdravstvene zaštite i lekova za primaoce socijalne zaštite bio bi glavni korak u rešavanju ključne prepreke u zdravstvenoj zaštiti romske zajednice. Nedostatak informacija i plaćanje posrednika od strane opštine su važna pitanja koja se tiču zdravstvene zaštite za romsku zajednicu.

Pripadnici romske zajednice često se suočavaju sa diskriminacijom od strane osoblja u domovima zdravlja u različitim oblicima, jedno je zapaženo da romske žene nisu bile uključene u inicijative za medicinske usluge kao što su testovi mamografije. Kampanje za podizanje svesti trebalo bi da budu sprovedene među pružaocima zdravstvenih usluga i zajednice kako bi razumeli pitanja diskriminacije. To stanje pogoršava nedostatak domova zdravlja, lekara specijalista u oblastima u kojima živi romska zajednica. Potencijalno privremeno rešenje su usluge mobilnih/pokretnih zdravstvenih ambulanta, sve dok se ne naprave zdravstveni domovi.

3.5 Inkluzivnost

3.5.1. Procena potreba opština u inkluzivnosti

a) Projekti socijalne jednakosti i inkluzije

Jedino Južna Mitrovica i Uroševac su prijavile realizovane projekte o socijalnoj jednakosti i inkluziji u protekle tri godine. Prva je u saradnji sa NVO PRAM realizovala projekat pismenosti (čitanje i pisanje), dok je druga u saradnji sa GIZ-om realizovala projekat promocije i osnaživanja socijalnih usluga. Gračanica i Lipljan smatraju da je romska zajednica dobro integrisana u svoje opštine.

Od svih partnerskih opština, samo Kosovo Polje je prijavilo je primanje finansija (i EU i van EU) za projekte socijalne jednakosti i inkluzije, mada nisu izvestili da su sproveli nijedan takav projekat.

b) Ključna lokalna odeljenja za pitanja socijalne jednakosti i inkluzije

Izveštava se da su ključna opštinska odeljenja za socijalnu jednakost i inkluziju Odeljenje za rodnu ravnopravnost, Odeljenje za zdravstvo i socijalnu zaštitu, Kancelarija za zajednice i povratak, Centar za socijalni rad, Kancelarija za ljudska prava i Odeljenje za obrazovanje.

c) Rešavanje pitanja socijalne jednakosti i inkluzije na lokalnom nivou

Kosovo Polje i Obilić smatraju da pitanja socijalne jednakosti i inkluzije mogu biti delimično rešena na lokalnom nivou. Lipljan je izvestio da se socijalna jednakost i pitanja inkluzije mogu rešavati lokalno.

d) Opštinski kapaciteti za pisanje i sprovođenje projekata socijalne jednakosti i inkluzije

Samo je Lipljan izvestio da ima kapacitete za pisanje i sprovođenje projekata socijalne jednakosti i inkluzije. Ostale partnerske opštine su prijavile nedostatak kapaciteta i/ili ljudskih resursa. Prihvativši segregaciju romske zajednice pod opravdanjem postojanja paralelnog sistema, Obilić je izvestio da socijalna jednakost i uključivanje Roma ne spadaju u nadležnost opštinskih nadležnosti.

Geenralno

Na osnovu izveštaja o proceni, nedostatak projekata i opštinskih aktivnosti na temu socijalne jednakosti i inkluzije roma zasniva se na verovanje partnerskih opština da nema diskriminacije i da je romska zajednica integrisana u društvo, a u nekim slučajevima i pozitivno diskriminisana.

3. Poljoprivreda

4.6.1. Procena potreba zajednice u poljoprivredi

a) Glavna pitanja

Prepreke koje su predstavili predstavnici zajednice grupisane su u dve široke kategorije.

Nedostatak podrške: predstavnici zajednice izvestili su da je nedostatak subvencija glavno pitanje za bavljenje poljoprivredom. U slučajevima kada su subvencije dostupne, kriterijumi su previsoki. Pored toga, nedostatak poljoprivredne opreme je prijavljeno kao problem za poljoprivredu.

Diskriminacija: predstavnici zajednice prijavili su diskriminaciju zbog toga što nisu u mogućnosti da prodaju svoje poljoprivredne proizvode. Možda je povezano sa oba pitanja, postoji nezainteresovanost za rad na poljoprivredi.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Predstavnici zajednice su izvestili da su relevantne opštinske institucije ponudile subvencije, ali su kriterijumi previsoki.

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Da imaju podršku u razvoju poljoprivrednog biznisa
- Sniziti kriterijume za subvencije na lokalnom i centralnom nivou

- Da poseduju zemlju i odgovarajuću (vlasničku) dokumentaciju

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahtjeva

Ukratko:

- Visoki kriterijumi za romsku zajednicu za grantove i subvencije u poljoprivredi
- Predrasude stanovništva prema Romima
- Nisko/ne uključivanje članova zajednice u panele za izbor subvencija
- Nedostatak zemlje, dokumentacije i informacija u vezi sa poljoprivrednim programima

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Opština da pruži podršku grantovima, subvencijama i opremom
- Ministarstva i opštine da smanje kriterijume
- Da podrži i poljoprivrednike koji imaju zemljište u zakupu
- Bolja plata i normalno radno vreme u skladu sa zakonom o radu
- Postavljanje romskog predstavnika u komisiji za izbor grantova i subvencija
- Zajednica da pripremi bazu podataka o svim Romima koji se bave poljoprivredom
- Bolja razmena informacija i podrška romskoj zajednici od strane opštinskih vlasti
- Rešavanje pitanja imovinske / zemljišne dokumentacije

Generalno

Na osnovu izveštaja o proceni, retki su slučajevi roma koji poseduju zemlju u ruralnim sredinama. Opština Istok je jedan od primera gde romske porodice poseduju i obrađuju poljoprivredno zemljište. Vlasništvo nad zemljom stoga je prepreka romskoj zajednici da se bavi poljoprivredom. Pored toga, javlja se potreba za poljoprivrednom opremom. Izveštava se da sezonski posao (u uslugama čišćenja) ima uticaja na poljoprivredu, jer je leto vreme kada se njih dvoje presecaju. Za sezonski rad u poljoprivredi, izveštava se da je radno vreme predugo, uslovi rada loši, a beneficije male.

U slučajevima kada postoji zemljište i interes za poljoprivredu, kriterijumi su previsoki za romsku zajednicu. Spuštanje kriterijuma, obuka i razmena informacija poboljšali bi situaciju. Za one članove zajednice koji se bave poljoprivredom, diskriminacija i predrasude sprečavaju prodaju njihovih proizvoda.

3.7 Prikupljanje sredstava

3.7.1. Procena potreba opštine za prikupljanje sredstava

a) Kapacitet za prikupljanje sredstava

Sve opštine koje su izveštavale prijavile su potrebu za jačanjem kapaciteta za prikupljanje sredstava. Prikupljanje sredstava za opštine Lipljan i Obilić vrše private kompanije.

Izveštava se da prikupljanje sredstava spada u delokrug opštinskih nadležnosti.

b) Ključna lokalna odeljenja za prikupljanje sredstava

Lokalni departmani kojima je dodeljeno prikupljanje sredstava ovlašćeni su Odeljenje za budžet i finansije, Odeljenje za javne usluge, Odeljenje za poljoprivredu, Odeljenje za omladinu, sport i kulturu, Opštinska kancelarija za zajednice i povratak, Odeljenje za ekonomski razvoj, Odeljenje za urbanizam i Kancelarija gradonačelnika.

Generalno

Na osnovu izveštaja o proceni, opštinske vlasti su slabo opremljene da se bave prikupljanjem sredstava. Pored toga, prijavili su potrebu za jačanjem kapaciteta u oblasti pisanja projekata, implementacije i izveštavanja.

3.8 Ostalo

3.8.1. Procena potreba zajednice u ostalo

a) Glavna pitanja

Radi analize, prepreke koje su postavili predstavnici zajednice grupisane su u četiri široke kategorije.

Civilna registracija: predstavnici zajednice izvestili su da je nedostatak dokumentacije i registracije za decu povratnike kao važno pitanje. Deca koja su rođena van Kosova i koja i nikada nisu registrovana, nemaju izvod iz matične knjige rođenih i stoga nemaju školska dokumenta.

Kulturne aktivnosti: važna pitanja za predstavnike zajednice u oblasti kulturnih aktivnosti bili su nedostatak podrške mladima u kulturnim i sportskim aktivnostima, nedovoljno očuvanje kulturne baštine. U vezi s tim, u nekim oblastima ne postoje centri u kojima bi se mogle odvijati kulturne aktivnosti.

Infrastruktura: predstavnici zajednice izvestili su o brojnim pitanjima koja se odnose na infrastrukturu. Naime, nedostatak asfaltiranih puteva i uličnog osvetljenja, priključak na vodu, kanalizaciju i električnu mrežu (uključujući facture za struju), nedostatak parkova i nedostatak vrtića u ruralnim sredinama, ilegalne deponije u blizini područja u kojima živi zajednica, nedostatak dodeljenog prostora za sečenje drva, a u nekim oblastima i pristup groblju.

Informacija i komunikacija: nedostatak podrške lokalnom radijskom programu za zajednicu je važno pitanje¹⁵. Uz to, zabeležen je nedostatak komunikacije i razmene informacija sa opštinskim vlastima.

b) Institucionalni odgovor izražen ulaganjem ili aktivnošću

Predstavnici zajednice izvestili su o nekoliko slučajeva nedavnih ulaganja ili aktivnosti koje je preduzela relevantna opštinska institucija u dole predstavljenim oblastima:

- Vlasti i NVO rade na civilnoj registraciji romske dece
- Neke ilegalne deponije su očišćene od strane lokalne vlasti
- U jednom slučaju, opštinske vlasti su sklopile sporazum sa KEDS-om o izgradnji električnog transformatora za poboljšanje pristupa električnoj energiji

---

¹⁵ Radio-program na romskom jeziku u Gračanici služi kao pozitivan primer.

c) Potrebe/zahtevi romske zajednice

Ukratko:

- Registrovati svu decu kako ne bi bili izostavljeni iz školskog sistema
- Čišćenje i održavanje deponija što pre moguće
- Omladina da bude aktivna u kulturnim i sportskim aktivnostima
- Asfaltiranje puteva i postavljanje uličnog osvetljenja
- Imati pristup pijaćoj vodi, kanalizaciji i električnom sistemu
- Više aktivnosti na očuvanju romske tradicije i kulture

d) Prepreke u ispunjavanju potreba/zahteva

Ukratko:

- Pojedinci koji imaju koristi od poslova reciklaže otpada
- Nedostatak političke volje opština da se bave problemima i nedostatak finansija
- Nedostatak vrtića za decu i finansija za izgradnju istih
- Nespremnost opština da se bave sa problemima infrastrukture

e) Potencijalna rešenja

Ukratko:

- Da opština bude efikasnija u saradnji sa CRPK-om i UNHCR-om u pitanjima civilne registracije
- Opštinske vlasti da nađu održiva rešenja za nelegalna deponije
- Opštinske vlasti da dodele mesto za one koji seku drva
- Opština da ima namenjeni fond za kulturne i sportske aktivnosti, muzičke instrumente i da obezbedi prostor za takve aktivnosti
- Opštinske vlasti da obezbede prostor za radio u zajednici
- Angažovati više posrednika koji će se baviti pitanjima civilne registracije, komunikacije sa opštinom i razmenom informacija
- Opštinske vlasti da obezbede prostor za centre u zajednici
- Opštinske vlasti grade vrtiće u ruralnim sredinama
- Pristup vodi, kanalizaciji i električnom sistemu

Generalno

Na osnovu izveštaja o proceni, rešavanje problema infrastrukture sa kojima se suočava romska zajednica važno je pitanje koje treba da reše opštinske vlasti. Civilna registracija roma povratnika povećala bi šanse za upis u školu. Opštinske vlasti bi takođe trebale da se uključe i finansiraju promociju kulturnih aktivnosti, a ovome bi itekako pomogle radio stanice u zajednici koje bi omogućile očuvanje kulturne baštine i razmenu informacija.

4. Preporuke

Izveštaj o proceni pruža osnovni pregled o kapacitetima i potrebama romskih zajednica i opština korisnica ROMACTED programa na Kosovu. U vreme kada je ovaj izveštaj sastavljen, svih osam ROMACTED partnerskih opština su imale LAP-ove sa razvijenim budžetima, međutim, samo tri od osam su napravile planiranje budžeta za 2019. godinu; dok su ostale opštine izrazile interesovanje za mogućnosti da se u budućnosti dodeljuju sredstva za aktivnosti koje idu ka sprovođenju njihovih LAP-ova. Buduća saradnja i monitoring partnerskih opština pokazaće da li će se ovi brojevi promeniti u budućnosti, ali i videti kada se bliži krajnji rok za implementaciju LAP-ova, kakve će preporuke i predlozi doći od strane opštine u pogledu primene odgovarajućeg LAP-a.

Na centralnom nivou, na osnovu sekundarnih podataka, Izveštaj o proceni utvrđuje da primena Strategije „ostaje udaljena“ od realizacije predviđenih aktivnosti, uglavnom zbog nedostatka političke posvećenosti, nedovoljnih finansijskih i ljudskih resursa za praćenje napretka, i nepravilna koordinacija institucija na centralnom i lokalnom nivou. Presudno za uspešnu primenu, koordinaciju i praćenje Strategije biće efikasno funkcionisanje OAO-a u partnerskim opštinama i budžetsko planiranje i alokacija za svaki identifikovani prioritet.

Širom Kosova i izvan ROMACTED partnerskih opština, druge značajne studije koje su sproveli UNDP i UNICEF beleže veliku šupljinu između roma i ne-roma u pogledu ljudskih mogućnosti i materijalne dobrobiti, i velike šupljine u teškim materijalnim nedostacima, obrazovanju, tržištu rada, zdravlju i stanovanju. Situaciju pogoršava nedostatak konsultativnih mehanizama zasnovanih na zajednici ili, gde takvi mehanizmi postoje, isključenje Roma, tokenizam, uključivanje malobrojnih i uzajamno nepoverenje između romske zajednice i javnih institucija. Brojni izveštaji o proceni zajednice koje je objavio MONK pokazuju da romska zajednica na Kosovu doživljava nemoć, zavisnost, pesimistički stav prema budućoj perspektivi, gubitak nade, nedostatak kapaciteta i poverenja. Lokalne vlasti su, s druge strane, imaju ukorenjeno verovanje da stvarni dijalog sa romskom zajednicom je nemoguć, nemaju znanje o romskoj kulturi i tradiciji, preplavljene su mnoštvom projekata u vezi sa romima, i imaju ograničeno znanje i kapacitete za implementaciju participativne demokratije.

Koristeći nalaze PPZ i PKPO, identifikovane su brojne relevantne preporuke i kritična pitanja koja utiču na romsku zajednicu u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, stanovanja, poljoprivrede i registracije građana. Ovaj proces je takođe identifikovao potrebe za kapacitetima kako opštinskih vlasti, tako i predstavnika zajednice, i ako se na adekvatan način reši, to bi dovelo do pojačanog učešća romske zajednice u lokalnoj upravi na Kosovu.

Preporuke i kritična ograničenja koja su data u daljem tekstu razvijeni su sa ciljem da pomognu AGZ-ovima i međunarodnim grupama za usmerenost na zajednički rad ka rešavanju pitanja od značaja za romsku zajednicu, što rezultira ukupnim poboljšanjem dobrog upravljanja i osnaživanja romske zajednice u lokalnom nivou.

Obrazovanje

Kao što je predstavljeno u Poglavlju 4, romska zajednica se suočava sa višestrukim preprekama na polju obrazovanja. Mnogo društveno-ekonomskih i političkih faktora sprečava romsku zajednicu u postizanju višeg kolektivnog obrazovnog postignuća.

Da bi adresirali sistemski ograničenja u oblasti obrazovanja za romsku zajednicu, nepromenljivo u svim ROMACTED partnerskim opštinama, predstavnici AGZ-ova pozvali su na pozitivnu akciju

snižavanja kriterija za romske učenike za **upis u školu** (svih nivoa, uključujući predškolsku) i **univerzitetske stipendije**. Smanjivanje kriterijuma podobnosti za romsku zajednicu rezultiralo bi skupnim efektom dovođenja učenika iz romske zajednice u školu i pomoglo im da završe obrazovanje.

Kao konkretna mera, stopa upisa učenika romske zajednice imala bi koristi od **uključivanja romske zajednice u odluku MONT-a** da svake godine upisuje pet učenika koji ne ispunjavaju kriterijume za upis u svaku srednju školu na Kosovu.

Snižavanje kriterijuma za univerzitetske stipendije za romske studente i uspostavljanje sistema kvota pomoglo bi **suzbijanju uticaja osiromašenog ekonomskog položaja** romske zajednice koji sprečava Rome da završe tercijarno obrazovanje.

S druge strane, postoji potreba za više svesti kod romskih roditelja kako bi se shvatila važnost obrazovanja dece, posebno svest o odobravanju obrazovanja devojčica. U vezi s tim, MONT treba da promoviše obrazovanje romskih zajednica kroz kampanje za podizanje svesti - aktivnosti koje su već uključene u Strategiju.

Zaposlenost

Kao što su izvestile AGZ-ovi i podržane anketama širom zemlje koje su sproveli UNDP i UNICEF, na zapošljavanje romske zajednice utiče diskriminacija u javnom i privatnom sektoru, nisko obrazovanje i kapaciteti i nedostatak institucionalne podrške za mala preduzeća. U nedostatku značajnih političkih deovanja, Romi se i dalje bave sezonskim radom u javnim preduzećima za jednu naknadu i bez osiguranja posla.

Da bi se poboljšala situacija sa zapošljavanjem Roma, iznete su brojne političke preporuke. Prvenstveno, romska zajednica traži **primena sistema kvota za zapošljavanje od 10% za zajednice**. Ova politika će pomoći romskoj zajednici da podriva diskriminaciju i stigmom sa kojom se suočava, uz bolji pristup zapošljavanju kako u javnom tako i u privatnom sektoru. Da bi ova akcija politike uspeła, sistem kvota zapošljavanja zahteva pažljiv nadzor i sankcije za one za koje se utvrdi da ga krše.

Obrazovanje i stručno usavršavanje uveliko utiču na zapošljavanje Roma. Preporuka je da se romima obezbede **dugotrajni poslovi uz dopunske obuke**.

Opštinskim vlastima se savetuje da prikupe političku volju i neophodna finansijska sredstva kako bi razvili **institucionalni paket podrške** za romsku zajednicu za podršku mogućnostima stažiranja, stručnom obukom, zapošljavanjem i subvencijama za mala preduzeća (uključujući žene preduzetnice). U podsticajnoj shemi, centralne vlasti mogu podržati lokalni nivo pružanjem dodatne podrške opštinama koje poštuju sistem kvota zapošljavanja i imaju druge politike za zapošljavanje roma.

U koordinaciji sa posrednicima u zajednici i/ili opštinskim službenicima iz romske zajednice, opštinske vlasti moraju da **poboljšaju komunikaciju i šire informacije o mogućnostima zapošljavanja** za romsku zajednicu u njihovim opštinama. S druge strane, romske zajednice moraju biti aktivne u traženju informacija i mogućnosti zapošljavanja od relevantnih lokalnih institucija.

Stanovanje

Na Kosovu, romska zajednica je posebno pogođena nedostatkom dokumenata o imovini i vlasništvu. Romska zajednica živi u kućama sa kupoprodajnim ugovorima, ali ne poseduju vlasnička i katastarska dokumenta. Nedostatak dokumentacije jedan je od glavnih razloga zašto romi nemaju parvo da dobiju donacije ili drugu vrstu podrške za izgradnju kuća od donatora.

Preporuka za rešavanje stambenog pitanja romskih zajednica na sveobuhvatniji način je slediti primere **Hrvatske i Severne Makedonije u postupku legalizacije zemljišta za romska naselja / domaćinstva**. Proces legalizacije direktno utiče na romska domaćinstva kroz poboljšanje kvaliteta njihovog života i bolji pristup komunalnim resursima, kao i oslobađanjem od kapitala za svako dalje investiranje.

Opštine bi trebalo da imaju spisak porodica u potrebi, koje žive u prenaseljenim jedinicama i lošim stambenim objektima i pružaju opštinsko zemljište i finansijsku podršku za **projekat socijalnog stanovanja i investiranja** u oblastima u kojima živi romska zajednica. Ulaganje u infrastrukturu povećalo bi pristup pijaćoj vodi, javnom uličnom osvetljenju i drugim komunalnim uslugama, čime bi se direktno poboljšao kvalitet života stanovnika.

Okrugli sto sa ROMACTED opštinama korisnicama treba olakšati da se ovaj važan predmet tretira pristupom odozdo prema gore, kada je potrebno da se utvrde reforme stambene politike i predlože centralnoj vladi na sprovođenje.

Zdravstvena zaštita

Kako izveštava UNICEF IVP, romska zajednica suočena je sa velikim razlikama u poređenju sa neromskom zajednicom u svim oblastima zdravstvenih merenja. Predstavnici AGZ-a takođe su prijavili nedostatak lekova, u nekim slučajevima diskriminaciju u domovima zdravlja i nedostatak razmene informacija kao ozbiljna pitanja koja pogađaju romsku zajednicu u oblasti zdravstva.

Preporučuje se da romatizirane partnerske opštine zdravstvenu zaštitu smatraju **centralnim pitanjem politike i delovanja** u uključivanju romske zajednice.

Umesto medicinskih beneficija, uspostavljanje opštinskog fonda za **pružanje zdravstvene zaštite i lekova za primaocce socijalne zaštite** bio bi glavni korak napred u rešavanju ključne prepreke u zdravstvenoj zaštiti romske zajednice.

Da bi se poboljšala komunikacija i olakšalo širenje informacija o zdravstvu između opštinskih/zdravstvenih vlasti i romske zajednice, preporučuje se **angažovanje posrednika iz zajednice**. Spisak esencijalnih lekova je nepoznat većini romske zajednice. Informacije o spisku osnovnih lekova i pristupu besplatnim lekovima moraju se hitno ponuditi zajednici.

Inkluzivnost

Na osnovu nalaza iz PKPO, sve ROMACTED partnerske opštine izrazile su potrebu za izgradnjom kapaciteta u osmišljavanju i sprovođenju projekata socijalne jednakosti i inkluzije. Opravdanje za ovo zasniva se na nedostatku kapaciteta i/ili ljudskih resursa.

Preporuka je da se uspostavi **sveobuhvatan program izgradnje kapaciteta koji će biti usmeren na opštinske službe** koje su odgovorne za osmišljavanje i implementaciju projekata socijalne jednakosti i inkluzije. Takav program izgradnje kapaciteta uključivao bi obuku opštinskih službenika

o različitim alatima za socijalno, ekonomsko i političko učešće marginalizovanih grupa, budžetiranje i, implementaciju projekata, praćenje (monitoring) i izveštavanje o projektima socijalne uključenosti.

Prikupljanje sredstava

Na osnovu nalaza PKPO, opštinske vlasti su slabo opremljene da se bave prikupljanjem sredstava, zbog nedostatka kapaciteta i/ili ljudskih resursa. Pored toga, IRG iz svih ROMACED partnerskih opština prijavile su potrebu za izgradnjom kapaciteta u oblasti pisanja projekata, implementacije i izveštavanja..

Preporuka je da se uspostavi program **za izgradnju kapaciteta usmeren na opštinske kancelarije** koje su odgovorne za prikupljanje sredstava za projekte koji ciljaju romsku zajednicu. Sa posebnim interesovanjem, ROMACTED partnerske opštine zatražile su izgradnju kapaciteta za pristup IPA fondovima.

4.1. Kritična ograničenja

Na osnovu nalaza PPZ i PKPO, a za potrebe Izveštaja o proceni, dole su identifikovana tri glavna ograničenja koja ograničavaju potpunu uključenost romske zajednice u sve aspekte društvenog života na Kosovu..

Ekonomski položaj romske zajednice

Jedna glavna prepreka punoj uključenosti romske zajednice na Kosovu je **ekonomska situacija. Efekti osiromašene ekonomske situacije romske zajednice znatno se osećaju u obrazovanju.** Zbog nedostatka finansija, romski učenici nisu u mogućnosti da pohađaju, s određenom razlikom u opštinama, sve nivoe obrazovanja od predškolskog do tercijarnog. Kupovina školskog materijala i pribora opterećuje ekonomski položaj romskih domaćinstava. Ova situacija je zauzvrat rezultirala povećanjem napuštanja škole u osnovnom i srednjem obrazovanju i nesposobnošću romskih studenata da završe tercijarne studije.

S druge strane, **obrazovanje je jedno od ključnih pitanja koja utiču na zapošljavanje romske zajednice.** Zbog osiromašene ekonomske situacije, mladi Romi moraju da napuste obrazovanje i osvrnuti se aktivnostima za ostvarivanje prihoda za podršku svojim porodicama, što je stvorilo lažni osećaj da romska omladina nije zainteresovana za obrazovanje i stručno usavršavanje. U ovoj situaciji, romska zajednica ima ograničene šanse da uspešno učestvuje na tržištu rada na Kosovu, zbog sistematskog nedostatka sa kojim se suočavaju zbog ekonomske situacije.

Nizak institucionalni kapacitet

Državna uprava na Kosovu gradi se uz podršku međunarodnih partnera već 20 godina. Ova tekuća reforma imala je za cilj uspostavljanje odgovornih i demokratskih institucija na Kosovu, kako na lokalnom tako i na centralnom nivou. Napori na izgradnji institucionalnih kapaciteta pokazuju porast napretka. Bez obzira na to, i kako je sintetizovano iz nalaza izveštaja PKPO, **institucionalni kapaciteti državne administracije na Kosovu za razvoj i sprovođenje uspešnih politika koje imaju za cilj potpuno uključivanje romskih zajednica u sve aspekte društvenog života na Kosovu su niske.** Pored toga, mnoge politike na lokalnom su nivou nespojive sa politikama na centralnom nivou i obrnuto.

U stvari, potreba za izgradnjom kapaciteta je opšta povratna informacija koju su pružile sve ROMACTED partnerske opštine tokom PKPO. Lokalne institucije su izrazile jasnu potrebu za izgradnjom svojih kapaciteta u prikupljanju sredstava i osmišljavanju politika/programa za inkluziju romske zajednice i svih građana uopšte.

Nedostatak budžeta u LAP-ovima

Trenutno su samo dve od 8 ROMACTED partnerskih opština izvršile budžetska izdvajanja za 2019. godinu u svojim LAP-ovima. Na centralnom nivou ne postoji jasna alokacija budžeta za sprovođenje aktivnosti koje proizilaze iz Strategije, a do sada nije bilo dodeljenih sredstava za sprovođenje Strategije. Ipak, izveštavanje SKDU o Strategiji pruža tabelu sa finansijskim troškovima odgovarajućeg Ministarstva koji idu ka primeni strategije.

Iako su uloženi značajni naponi da se podrži društveno-ekonomska i politička uključenost romske zajednice, još mnogo toga ostaje da se uradi. U ovom pogledu, potrebna je snažnija posvećenost institucionalna podrška za poboljšanje dobrog upravljanja u praktičnim uslovima i promovisanje jačanja romskih zajednica na lokalnom nivou na Kosovu.

ROMACTED kratak pregled KOSOVO

Zvanično pokretanje programa ROMACTED na Kosovu održano je 31. maja 2018. godine u okviru napora Evropske unije i Saveta Evrope na zapadnom Balkanu i Turskoj. Tom prilikom potpisan je Memorandum o razumevanju sa osam partnerskih opština: Đakovica, Gračanica, Južna Mitrovica, Lipljan, Kosovo Polje, Uroševac, Istok i Obilić.

Akciju koordinira i nadgleda Kancelarija Saveta Evrope u Prištini koja blisko saraduje sa Advancing Together, kao podržavajuća organizacija, kontakt centar za Kosovo i timom posrednika i lokalnim stručnjacima.

Kao deo napora za izgradnju kapaciteta lokalnih vlasti i zajednica za proces sprovođenja programa, tokom aprila i maja 2018. godine u opštinama korisnicama organizovane su četiri radionice na temu „Participativno lokalno strateško planiranje“ uz učešće akcionih grupa zajednice i institucionalnih radnih grupa. Radionice su bile fokusirane na ROMACTED metodološke korake implementacije.

Pored ovih radionica, opštinama korisnicama omogućeno je i sledeće:

- Radionica na temu „Načela i alati za rad sa romskim zajednicama na lokalnom nivou“ - april 2019;
- Trening na temu „Upravljanje projektnim ciklusom“ - jun 2019;
- Trening o „Promociji i zaštiti prava žena na Kosovu“ - novembar 2019;
- Radionica na temu „Finansijska pomoć Evropske unije za lokalne vlasti - Instrument pretprijetne pomoći“ (IPA) - januar 2020.

Sastanak Savetodavne grupe održan je u junu 2019. godine na kome su bili okupljeni predstavnici lokalnih vlasti, kao i centralni i međunarodni akteri.

Sveobuhvatna studija o kapacitetu i potrebama sprovedena je tokom 2018. godine, završena 2019. godine i predstavljena raznim akterima programa.

4 koraka ROMACTED metodologije

KORAK 1: PRIPREMA PROCESA

ROMACTED je prvobitno predstavljen opštinskim načelnicima gde su izrazili svoju posvećenost ukupnom cilju programa. Dva glavna mehanizma za implementaciju - Akcione grupe zajednice (AGZ) i institucionalne radne grupe (IRG) – su zvanično uspostavljene u svih osam opština tokom prve četvrtine 2018. godine. Dve opštine su osnovale IRG odlukom gradonačelnika, ostale sa imenovanjem. U cilju pružanja boljeg pristupa programu, u kasnijoj fazi u selu Janevo, opština Lipljan, uspostavljen je dodatni AGZ. Prosečan broj pripadnika romske zajednice koji učestvuju u AGZ-ovima je 8 (u proseku 2-3 žene). Gradonačelnici su delegirali opštinske kontakt tačke čija je uloga ključna u komunikaciji sa lokalnim ciljnim grupama.

KORAK 2: PROCENA POTREBA I PRIORITIZACIJA

U cilju procene postojećeg stanja i identifikovanja i prioritizacije potreba zajednice i opština, u 2018. godini izvršena je i završena procena kapaciteta i potreba. Identifikacija i određivanje prioriteta potreba i kapaciteta zatim su korišćeni za rešavanje problema na zajedničkim sastancima sa opštinama korisnicama (AGZ i IRG).

Lokalni akcioni planovi za “integraciju zajednica roma, aškalija i egipćana” postoje u svih osam opštinama korisnica. Akcije postavljene u LAP-ovima u skladu su sa potrebama zajednice, vremenski okvir je u skladu sa trajanjem ROMACTED programa, a planovi su odobreni od strane lokalnih skupština. Stoga je ROMACTED razmotrio rad sa trenutnim LAP-om i podržao njihovo odobrenje i implementaciju.

Pored lokalnih akcionih planova, praćeno je i dugoročno opštinsko planiranje kapitalnih projekata u opštinama korisnicama. Članovi AGZ-a izneli su pismene zahteve za uključivanje infrastrukturnih projekata, što je zauzvrat dovelo do uključivanja projekata poboljšanja infrastrukture romskih naselja u opštinski plan krajem 2018. Projekti kanalizacije, vodovoda, uličnog osvetljenja i popravke puteva su sprovedene tokom 2019. godine u nekim opštinama korisnica (Obilik / Obilić i Uroševac).

KORAK 3: USVAJANJE PLANA ZAJEDNIČKE AKCIJE

Dva ciklusa sastanka Opštinske radne grupe (ORG) održana su sa AGZ i IRG u svih osam opština. Kao deo mobilizacije i osnaživanja zajednice, članovi AGZ-a preuzeli su ulogu predstavljanja prioriternih potreba članovima IRG-a i raspravljali o njima. Opštine su se objedinile po dva pitanja jedinstvenim pristupom. Prvo pitanje odnosi se na stipendije za tercijarno obrazovanje, a drugo na stažiranje za trenutne studente. Što se tiče prvog, Obilić je revidirao opštinsku odredbu o stipendijama i uključio afirmativni pristup za romske studente. Ostale opštine su, u zavisnosti od pristupa i unutrašnjih procedura, ili donele odluku da dodele univerzitetske stipendije za romske studente (osam u Kosovo Polje; četiri u Istoku; jednu u Lipljanu) ili su u procesu donošenja odluke o dodeli stipendija. S

obzirom na mogućnosti stažiranja u javnim institucijama, opštine korisnice su ponudile niz stažiranja (2 do 5) za trenutne romske studente. Prijave zainteresovanih studenata su bile očekivane u svakoj opštini. Pored toga, sastanci ORG pokrenuli su još neke akcije koje su zajednički sproveli zajednica i opština, kao što sledi:

- Pokrenut je radio program u Radio Gračanici. Program se emituje jednom nedeljno
- Održani su bilateralni sastanci između opština Lipljan i Gračanica kako bi se pokušalo naći rešenje za obezbeđivanje prevoza za srednjoškolce u Janjevo;
- Preduzeta je akcija čišćenja naselja Ali Ibra u Đakovici mobilizacijom zajednice nakon inicijative opštinske kontakt jedinice. ROMACTED je osigurao 100 kačketa za volontere koji su učestvovali u akciji;
- Brojni zahtevi za posebne potrebe zajednice upućeni su lokalnim i centralnim institucijama;
- Raspravljala su se pitanja zaštite životne sredine i bezbednosti i preduzete akcije, tj. zahtevanje / obezbeđivanje kanti za smeće i podizanje svesti o zaštiti životne sredine u romskom naselju;
- U svakoj opštini su sprovedeni sistematski lekarski pregledi za romkinje u opštinskim zdravstvenim ustanovama.
- Revidirana Opštinska odredba o stipendijama u opštini Obilić, koja uključuje afirmativni pristup za romske studente, uzeta je kao dobra praksa sa drugim opštinama koje su ohrabrene da preispitaju isti propis. Ostale opštine su, zavisno od pristupa i unutrašnjih procedura, ili odlučile da izdaju univerzitetske stipendije za romske studente ili su u procesu odlučivanja o izdavanju stipendija.
- Organizovani su i olakšani tematski sastanci na kojima se razgovaralo o imovinskim pravima sa opštinskim vlastima i romskim zajednicama u svim opštinama korisnicama.

KORAK 4: FINANSIRANJE I PROVEDBA PROJEKTA

Neke opštine korisnice (Obilić, Đakovica i Lipljan) izdvojile su sredstva za sprovođenje Lokalnih akcionih planova u svojim opštinama. Do sada, ostale opštine nisu planirale sredstva za sprovođenje planova, što predstavlja sveobuhvatno ograničenje za sprovođenje dokumenata o politici koji se tiču uključivanja roma. Kroz redovne sastanke sa lokalnim institucijama i posebnu obuku o važnosti inkluzije roma, odgovorno finansiranje roma je postao deo radara opštinskih zvaničnika.

Sve opštine koje su učestvovalе prijavile su se na ROMACTED šemu malih grantova i trenutno sprovode devet projekata.

Sinergija i saradnja

Ministarstvo za lokalnu upravu (MLU) - razvijena je dodatna sinergija u pogledu izgradnje kapaciteta lokalnih uprava, tj. Principa dobrog upravljanja, socijalne uključenosti roma, ciklusa projekata itd. Sa ministarstvom je proširena saradnja u vezi sa pokazateljima opštinske performanse. ROMACTED je razvio poseban indikator, zasnovan na formatu i parametrima Ministarstva, i u skladu sa ROMACTED ciljevima. Ovaj indikator je poslat Ministarstvu na razmatranje;

Ministarstvo obrazovanja nauke i tehnologije (MONT) - sinergija stvorena da pruži podršku u obrazovanju, naime na usvajanju administrativnih uputstava i / ili afirmativnoj akciji o inkluzivnim politikama na opštinskom nivou;

Kancelarija za pitanja zajednice u kabinetu premijera (KPZ) - dogovorena je saradnja na projektima koji se tiču zajednice sa ROMACTED opštinama. Takođe, uspostavljene su sinergije u koordinaciji problema vezanih za rome na nivou politike;

Roma Versitas Kosovo (RVK) - saradnja i podrška petog izdanja Rolling Film Festivala u Prištini. Manifestacija je okupila filmske stvaraoce romskog i neromskog porekla koji su promovisali romsku kulturu i istoriju. Na festivalu je učestvovalo mnoštvo interesnih grupa. Uz to, sa Roma Versitas uspostavljena je koordinacija u pogledu prikupljanja podataka o broju i obimu studija romskih studenata u svim opštinama korisnicama. Roma Versitas je podelio liste studenata sa detaljnim informacijama. Razgovor sa potencijalnim studentima sprovedeno je u nekim od ROMACTED opština zajedno sa Roma Versitas;

UNDP ReLOaD - informacije su razmenjene i koordinirane u vezi sa postupkom UNDP ReLOaD aplikacije za dodelu sredstava za dve opštine, uključujući i romske NVO o procedurama prijavljivanja. Uspostavljena je praksa redovnih sastanaka koordinacije između dva programa;

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR) - uspostavljena je saradnja u pogledu poljoprivrednih grantova za male poljoprivrednike. Poziv je bio koordiniran sa zamenikom ministra, s ciljem da se informacije dostave potencijalnim romskim poljoprivrednicima. ROMACTED je identifikovao i delio informacije sa poljoprivrednicima;

Mirovni korpus - Tim za podršku pozvan je da predstavi ROMACTED Program tokom treninga za šestu grupu dobrovoljaca Mirovnog korpusa na Kosovu. Nakon ove saradnje, volonter iz mirovnog korpusa smešten je u romskoj nevladinoj organizaciji kako bi tokom tri meseca pomogao NVO Bram da izgradi svoje kapacitete i pruži podršku učenju engleskog jezika;

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) - koordinacija i razmena o pitanjima koja se tiču roma, posebno je uspostavljena sa Odeljenjem za ljudska prava i zajednice. U naporima na koordinaciji, osoblje OEBS-a iz regiona pozvano je da učestvuje na zajedničkim sastancima AGZ-a i IRG-a opština korisnica. Pored toga, poziv OEBS-a za učesnike Letnje škole podeljen je mladim članovima AGZ-a. Nekoliko njih učestvovalo je u školi koja je imala za cilj promovisanje međuregionalne razmene i izgradnju profesionalnih veština mladih političkih stručnjaka;

Međunarodna organizacija rada (MOR) - učešće u radionici nakon zatvaranja projekta „Promovisanje dostojnih radnih prilika za omladinu Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu“. Na radionici je predstavljena ROMACTED Procena potreba zajednice u oblasti zapošljavanja. Nalazi

MOR-a i ROMACTED-a su bili isti i na neki način potvrdili procenu koja je izvršena u opštinama sa AGZ-ovima. Dodatna vrednost sa ROMACTED strane bila su „potencijalna rešenja“ koja je dala sama zajednica, a sve sa ciljem da podstakne mobilizaciju i motivaciju zajednice na rešavanju problema;

█ GLZ projekat o razvoju kapaciteta u osnovnom obrazovanju (CDBE) - napori koordinacije bili su usmereni na tri opštine sa zajedničkim korisnicima, uz razmenu informacija i aktivnosti vezane za projekte;

█ Advancing Together (Podržavajuća organizacija ROMACTED-a) - Sinergije i saradnja razvijeni su sa Dokumentacionim i kulturnim centrom nemačkih sintija i roma povodom 75. godišnjice genocida roma. Edukativni i komemorativni događaj „Dikh He Na Bister“ održan je u Krakovu i Aušvicu, Poljska, i okupio je ROMACTED AGZ i IRG članove opština korisnica i određeni broj romske omladine koji su predstavili Kosovo;

█ Mreža romskih, aškalijskih i egipćanskih žena (RAEWN) - doprinela je svojom ekspertizom poludnevnom treningu sa romkinjama. Ova sinergija uvelike je doprinela deljenju informacija i povećanju znanja o pravnom okviru za zaštitu i unapređenje ženskih prava uopšte. Ova ekspertiza bi se mogla koristiti u budućim aktivnostima koje se tiču žena;

█ Gradonačelnici Kosovo Polja (2018) i Lipljana (2019) primili su nagradu „Gradonačelnik najveći prijatelj roma“ za integraciju Roma u okviru projekta „Zajednička inicijativa za osnaživanje romskog civilnog društva na Zapadnom Balkanu i Turskoj“, implementirani od strane mreže ERGO i Roma Active Albania. ROMACTED tim je aktivno bio uključen u podršci i podsticanju lokalnih aktera da se prijave za nagradu.

COVID-19 akcija:

Opišite radnje preduzete u okviru programa, poželjno podelite ih po opštinama.

U nastojanju obuzdanja pandemije i osiguranja da najugroženije porodice unutar romskih zajednica u ROMACTED opštinama korisnica ne budu zaostale u odgovoru COVID-19, ROMACTED na Kosovu je koordinirao napore sa opštinskim vlastima (OV), Akcionim grupama u zajednici (AGZ) i međunarodnim organizacijama (MO). Ukupna procena na terenu pokazala je da situacija u romskim naseljima postavlja romske zajednice pod najvećoj opasnosti od zaraze COVID-19. U vezi stim, ROMACTED je preduzeo sledeće akcije u svakoj partnerskoj opštini mapirajući ukupnu podršku opštine i drugih organizacija (nacionalnih i međunarodnih) i na osnovu potrebe za dodatnom podrškom.

Uroševac – U saradnji sa Roma Versitasom na Kosovu, 61 najugroženijim porodicama (sa oko 350 pojedinaca) je obezbeđena hranu i nehrambeni paketi u četiri romska naselja (Sallahane, Halit Ibishi, Koxe Xoxe i selo Dubrava). Pored paketa, u sva četiri naselja obezbeđeno je i 700 maski i 700 rukavica. Opštinski emergentni štab obezbedio je prevoz za distribuciju u koju su učestvovali i članovi AGZ-a.

Kosovo Polje – Uzimajući u obzir da je opština imala kapacitete da obezbedi značajne pakete prehrambenih i neprehrambenih proizvoda uz pomoć lokalnih i međunarodnih organizacija, ROMACTED je podržao četiri najugroženije porodice (sa 24 osobe) prehrambenim i neprehrambenim paketima. U kasnijoj fazi, nakon što su procenili da zdravstvenu komponentu nisu pokrile mnoge organizacije, ali je prevladavajuća potreba za najugroženije porodice sa hroničnom boleštim, devet osobama su bili pokriveni medicinski troškovi za mesec dana.

Đakovica – Sinergijom stvorenom s antidiskriminacijskim projektom Saveta Evrope, 130 najugroženijih porodica (sa 650 pojedinaca) biće podržano prehrambenim i neprehrambenim paketima koji borave u naselju Ali Ibra (Kolonija). Opština će obezbediti prevoz paketa, a članovi AGZ-a će omogućiti distribuciju.

Gračanica – Tokom marta i juna obezbeđeni su prehrambeni i neprehrambeni paketi za 21 porodicu (sa 105 pojedinaca) za romske i neromske zajednice i nekoliko ugroženih albanskih i srpskih porodica. Pored toga, romskim porodicama u selu Gračanica i Preoce obezbeđeno je 150 maski i 150 rukavica. Opštinski emergentni štab je obezbedilo prevoz, a distribuciju je omogućila opštinska kontakt osoba i članovi AGZ-a.

Istok – Ugrožene porodice identifikovane su u tri udaljena sela (Veric, Srbobran, Gurrakoc) i opštini Istok. 22 ugroženim porodicama (sa 110 pojedinaca) je tokom marta i juna obezbeđena hrana i neprehrambeni paketi. Pored toga, u zajednici je podeljeno 250 maski i 250 rukavica. Distribuciju materijala omogućili su ROMACTED Kontakt osoba i članovi AGZ-a.

Lipljan – Za vreme karantene u selu Janjevo, 70 ugroženih porodica (sa 350 pojedinaca) je dobilo prehrambene i neprehrambene pakete. 50 romskih, 10 albanskih i 10 hrvatskih porodica. Pored toga, 300 maski i 300 rukavica je dato porodicama u selu Janjevje Janjevo, a 300 maski i 300 rukavica dato je romskoj zajednici u opštini Lipljan Lipljane.

Južna Mitrovica U romskoj mahali je dobilo pomoć 35 domaćinstava (sa 170 porodica) u hrani i neprehrambenim paketima koji su uključivali nekoliko osnovnih ženskih artikala. Pored ovoga, 300 maski i 300 rukavica dato je porodicama romske mahale, a 300 maski i 300 rukavica dato je romskim porodicama u naselju 2 Korriku. Transport i distribuciju omogućili su opštinski emergentni štab i članovi AGZ-a.

Obilić – U saradnji sa Roma Versitas Kosovo, 40 ugroženih porodica (sa 160 pojedinaca) su zajednički pomognute u selu Plemetina. Većina pomognutih porodica bili su povratnici iz trećih zemalja i regiona. Opštinski emergentni štab je obezbedio prevoz i olakšao distribuciju zajedno sa članovima AGZ-a.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Uroševac

Gradonačelnik opštine: G. Agim Aliu

ROMACTED Kontakt Osoba u opštini: G. Selim Marevci (šef kabineta) i G. Elbasan Osmani (zvaničnik za evropske integracije)

ROMACTED facilitator/i: Jehona Xhaferi

Veb stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/ferizaj/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Uroševac. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Uroševac tokom 2018. godine.

Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - septembar 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - septembar/oktobar 2018

2. Obrazovanje:

- Planiraju se univerzitetske stipendije tokom 2020;
- Opštinska odredba o stipendijama pokrenuta je radi razmatranja i uključivanja pozitivne akcije za studente iz romske zajednice;
- Održan je okrugli sto o podizanju svesti o napuštanju škola od strane Direktorijata obrazovanja i OEBS-a u skladu sa projektom malih grantova za zajednice i Lokalnim akcionim planom. U diskusiji su učestvovali i članovi AGZ-a;
- Projekat „Posredovanje i sprečavanje napuštanja škole za romsku decu u osnovnom obrazovanju“ sufinansira Opština i ROMACTED program malih grantova.

3. Zaposlenost:

- Tri studenta su bila angažovana u programu stažiranja: dva u Kancelariji zamenika gradonačelnika za zajednice i jedan u Opštinskom zavodu za zapošljavanje.

4. Stanovanje i imovina:

- 504 romske kuće identifikovane su od strane opštinske Kancelarije za zajednice i povratak kojima je trebala formalna registracija;
- Održan je sastanak sa romskom zajednicom i nadležnim odeljenjima da bi se razmotrilo pitanje imovinskih prava.

5. Ulaganje u infrastrukturne projekte (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):

- Izvršena je sanacija puta u naselju Sallahane i Dubrava;
- Očekuje se da će postupak tendera za asfaltiranje u naselju Halit Ibishi biti završen u 2020;
- Renoviranje kanalizacionog sistema urađeno je u naselju Sallahane i selu Dubrava;
- Dovršeno ulično osvetljenje u naseljima Halit Ibishi i selu Dubrava.

6. Kultura:

2018. godine MuralFest je prvi put proširen na romsko naselje (Sallahane) freskom/muralom na temu „Tolerancija“.

7. Životna sredina:

- Skupljanje smeća i sprečavanje stvaranja deponije u selu Dubrava;
- Čišćenje reke Nerodimke u selu Dubrava.

8. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (tri AGZ-a i sedam učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i tri učesnika IRG) - april / maj 2019.;
- Radionica sa mladima na www.ndreqe.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (dva učesnika AGZ-a) - oktobar 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu pretpristupne pomoći (četiri učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovana u martu 2018. Prosečan broj članova je tri, od kojih je jedna žena. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe/opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovana u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je pet, od kojih su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka, itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je osam, od čega su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan¹⁶ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje i imovina, infrastruktura, kultura, životna sredina i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa:

Projekat „Posredovanje i sprečavanje napuštanja škole za romsku decu u osnovnom obrazovanju“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat obuhvata četiri osnovne škole sa znatnim brojem romske dece.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018 je održan sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;
- OEBS je učestvovao u jednom od ORG sastanaka u avgustu 2019;
- Saradnja sa MuralFestom rezultirala je muralom na temu "Tolerancija" oslikanom u romskom naselju Sallahane.

¹⁶ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Kosovo Polje

Gradonačelni: G. Burim Berisha

ROMACTED kontakt osoba u opštini: G. Muhamet Xhigoli (službenik trezora)

Email: Muhamet.Xhigoli@rks-gov.net

ROMACTED facilitator/i: Burhan Gashi

Web stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/fushekosove/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Kosovo Polje. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Kosovo Polje tokom 2018. godine.

1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe zajednice - mart 2018
- Procena potreba opštine - avgust 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - novembar 2018

2. Obrazovanje:

- Opština je u 2019. godini ponudila finansijsku podršku za osam romskih studenata. Isto će se razmatrati tokom 2020. godine;
- Opština je u 2019. godini pružila finansijsku podršku za šest učenika srednjih škola;
- Opština razmatra preispitivanje opštinskoe odredbe o univerzitetskoj stipendiji 2020. godine uključivanjem afirmativnog pristupa;
- Razmatra se finansijska podrška za prevoz za neke romske student za 2020. godinu;
- Pitanjem raznolikosti u Osnovnoj školi Selman Riza se zajednički bavi Direktorijat obrazovanja i zajednica u okviru programa ROMACTED. Biće potražena mogućnost obuke tokom 2020. godine;
- Dvoje studenata bilo je angažovano u programu stažiranja; jedan sa Opštinskom kancelarijom za zajednice i povratak, jedan sa Opštinskim odeljenjem za socijalnu zaštitu.

3. Zdravstvo i socijalna zaštita:

- U 2018. godini bilo je intervencija mobilnih zdravstvenih timova u romskim naseljima 28 i 29. Intervencije su se fokusirale na dečije vakcinacije.

4. Životna sredina:

- AGZ je podneo zahtev opštinskim vlasima o deponiji u naselju 28. Mesto je već nekoliko puta očišćeno, ali je potrebno održivije rešenje da se spreči da ponovo postane deponija.

5. Stanovanje i imovina:

- Održan je sastanak sa romskim zajednicama i nadležnim odeljenjima da bi se razmotrilo pitanje imovinskih prava.

6. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):

- Članovi AGZ-a postavili su nekoliko zahteva u vezi s infrastrukturnim projektima. Kao rezultat toga, razvijeni su sledeći projekti:

- Ulično osvetljenje i kanalizacija na putu Mešari, naime naselje 28 i 29;
- Asfaltiranje i popravka puteva na Mešarijevoj ulici, kao i na tri sporedna puta.

7. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (pet AGZ-a i osam učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) april 2019. godine;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i četiri učesnika IRG) - april / maj 2019.;
- Radionica sa mladima na www.ndrege.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (dva učesnika AGZ-a) - oktobar 2019.;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu za pretpristupnu pomoć (IPA) (dva učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je šest, od kojih su dve žene. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe / opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovan u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je pet, od kojih su dve žene. Grupe se sastaju dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je osam, od kojih su tri žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan¹⁷ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za pregled prioriteta zajednice koji su odgovarali sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita, zapošljavanje, životna sredina, stanovanje i imovina, infrastruktura i ROMACTED program malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i oni koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih izvora:

Projekat „Priključivanje naselja Mešari na vodovod i kanalizaciju“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED program malih grantova (40%). Projekt će dovršiti preostali deo naselja koji trenutno nema kanalizacionu mrežu.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018. godine održan je koordinacijski sastanak sa zainteresovanim stranama o projektima/programima koji se tiču Roma;
- OEBS je učestvovao u jednom od ORG sastanaka u avgustu 2019.

¹⁷ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Gračanica

Gradonačelnik opštine: G. Srdjan Popović

ROMACTED Kontakt Osoba: G Leutrim Ajeti (Opštinska kancelarija za zajednice i povratak - OKZP)

ROMACTED facilitator/i: Dejan Radivojević

Veb stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/gracanice/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i načelnika opštine Gračanica. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Gračanica tokom 2018. godine.

1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - avgust 2018
- Procena potreba zajednice - avgust 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - septembar /oktobar 2018

2. Obrazovanje

- Gradonačelnik razmatra stipendije za studente koristeći subvenciju za finansijsku pomoć;
- Posrednici u oblasti obrazovanja planirani su aplikacijom opštine za donaciju. ROMACTED lokalni ekspert je pomogao opštini i članovima AGZ-a da se zajednički prijave za REF grant;
- Biće pokrenut amandman na opštinsku odredbu o stipendijama radi uključivanja pozitivnog pristupa.

3. Zaposlenost

- Pet studenata bilo je angažovano u programu stažiranja: troje u Kancelariji zamenika gradonačelnika, dvoje u Opštinskom odeljenju za javne službe.

4. Stanovanje i imovina:

- Održani su informativni sastanci o imovinskim pravima između romskih zajednica i odgovarajućih opštinskih službi.

5. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):

- Zemljište je dodeljeno za groblja u Preocu, selima Livadje i opštini Gračanica;
- Ulično osvetljenje u ulici „Slobodana Penezića“ razmatra se za 2020. godinu.

6. Jezik i kultura

- Zamenik gradonačelnika je deset meseci podržao radio program na romskom jeziku. Pored toga, u vezi s tim, razvijen je projekat na temu „Proširenje informativnog prostora za medijski program na romskom jeziku“ i dobijena su finansijska sredstva od opštine i putem ROMACTED šeme malih grantova.

7. Subvencije za poljoprivredu

- Dva poljoprivrednika dobila su pomoć u apliciranju za subvencije za grant šemu u Ministarstvu poljoprivrede. Odluke o njihovim prijavama su još uvek u toku.

8. Prikupljanje sredstava:

- Opštinske vlasti (IRG) i zajednica (AGZ) podržani su od strane ROMACTED lokalnog eksperta da apliciraju za inovativne stipendije REF-a sa projektima podrške osnovnom obrazovanju romske dece.

9. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (šest AGZ-a i tri učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i dva učesnika IRG) - april / maj 2019;
- Radionica sa mladima na www.ndreqe.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (dva učesnika AGZ-a) - oktobar 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu pretpristupne pomoći (dva učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je sedam, od kojih je jedna žena. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe / opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovana u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je četiri, od kojih je jedna žena. Grupe se sastaju dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je šest, od kojih je jedna žena. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan¹⁸ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje i imovina, infrastruktura, jezik i kultura, poljoprivredne subvencije, prikupljanje sredstava i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa: ROMACTED projekat malih grantova

Projekat „Proširenje informacionog prostora za medijski program na romskom jeziku“ sufinansira Opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat doprinosi promociji i očuvanju romskog jezika i zapošljava četiri Roma (tri muškaraca i jednu ženu).

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

U oktobru 2018 je održan sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;

- OEBS je učestvovao u jednom od ORG sastanaka u avgustu 2019;
- Uspostavljena je sinergija sa aplikacijom Ministarstva poljoprivrede i šumarstva za subvencioniranje poljoprivrede - septembar 2019;
- U bliskoj saradnji sa Radio Gračanicom uspostavljen je radio program na romskom jeziku.

¹⁸ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Đakovica

Gradonačelnik opštine: G. Ardian Gjini

ROMACTED Kontakt osoba: G. Armend Behluli (šef Opštinske kancelarije za zajednice i povratak)

ROMACTED facilitator/i: Mimoza Gavrani

Veb stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/gjakove/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i načelnika opštine Đakovica. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Đakovica tokom 2018. godine.

1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mar 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - septembar 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - septembar/oktobar 2018

2. Obrazovanje:

- AGZ je pripremio spisak učenika u tercijarnom obrazovanju, jer opština razmatra podršku nekoliko romskih studenata u budućnosti;

- Opštinska kancelarija za zajednice i povratak je stavila na raspravu razmatranje opštinske odredbe za stipendije.

3. Zdravstvo i socijalna zaštita:

- Medicinske preglede za žene u zajednici pokrenulo je Ministarstvo zdravlja i uz podršku Caritas-a Kosova. Takvi će pregledi nastaviti i tokom 2020. godine.

4. Zaposlenost:

- U programu stažiranja bila su angažovana četiri studenta: troje u Opštinskom centru za socijalni rad, jedan u Opštinskoj kancelariji za zajednice i povratak.

5. Životna sredina:

- Zahtev koji je pripremio CAG u vezi sa deponijom u naselju „Ali Ibra“ rezultirao je premeštanjem mesta za prikupljanje otpada na nekoj udaljenoj destinaciji. Ipak, još uvek treba da preduzmu mere od opštinskih vlasti kao bi se eliminisao davno zaostali ekološki problem i rizik po zdravlju.

6. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):

- Asfaltiranje puta u selu Brekoc i naselju Gropishte;
- Kanalizacija u selu Skivjen;
- Projekat „Izgradnja kanalizacije u naselju Ali Ibra“, koji je sufinansirala opština i ROMACTED šema malih grantova.

7. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (sedam AGZ-a i šest učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) – april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i tri učesnika IRG) - april/maj 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu za prepristupnu pomoć (IPA) (3 učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je pet, od kojih su dve žene. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe struktura grupnih/opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka itd):

IRG je osnovana u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je sedam, od čega su četiri žene. Grupe se sastaju dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je devet, od kojih su četiri žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan¹⁹ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita, zapošljavanje, životna sredina, infrastruktura i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa.:

Projekat „Izgradnja kanalizacije u naselju Ali Ibra“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat ima za cilj da poboljša sanitarno i zdravstveno pitanje u naselju.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018 održan je sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;
- OEBS je učestvovao na jednom od sastanaka ORG u avgustu 2019. godine;
- CARITAS Kosovo pomagao je ženama u prevozu za medicinske preglede.

---

¹⁹ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Iсток

Gradonačelnik opštine: G. Haki Rugova

ROMACTED Kontakt Osoba: G. Abedin Neziraj (službenik za održivi povratak - MZP)

ROMACTED facilitator/i: Mimoza Gavrani

Web stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/istog/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Iсток. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Iсток tokom 2018. godine.

1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - avgust 2018
- Procena potreba zajednice - avgust 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera – septembar/oktobar 2018

2. Obrazovanje:

- Spisak romskih studenata dostavljen je od strane AGZ-a IR-a za stipendije. Četvoro studenata je podržano stipendijama tokom 2018. godine-2019;

- Iako opština pruža stipendije za romske studente, opštinska odredba još uvek treba da se preispita da bi se uneo afirmativni pristup za romske studente i na taj način institucionalizovao proces.

3. Zdravstvo i socijalna zaštita:

- Na zahtev za donošenje lekara u Domu zdravlja u selu Dubrava, imenovani lekar je od tada počeo da radi tamo.

4. Stanovanje i imovina:

- Održan je sastanak sa romskim zajednicama i nadležnim odeljenjima da bi se razmotrilo pitanje imovinskih prava.

5. Zaposlenost:

- Tri studentkinje bile su angažovane u programu stažiranja: dve u Opštinskom odeljenju za administraciju, jedna u Opštinskoj kancelariji za zajednice i povratak.

6. Životna sredina:

- U selu Srbobran postavljen je kontejner za reciklažu i otpad, a građani su oslobođeni mesečne naplate;
- 2020. biće održana informativna sesija o zaštiti životne sredine i sprečavanju stvaranja deponija.

7. Poljoprivredne subvencije:

- Jedan poljoprivrednik dobio je pomoć u apliciranju za subvencije za grant šemu u Ministarstvu poljoprivrede. Odluka o prijavi još je u toku.

8. Ulaganje u infrastrukturu

- Projekat „Izgradnja kanalizacije u selu Srbobran“ sufinansira opština i ROMACTED šema malih grantova.

9. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (osam AGZ-a i osam učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i četiri učesnika IRG) - april / maj 2019.;
- Radionica sa mladima na www.ndreqe.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (dva učesnika AGZ-a) - oktobar 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu za prepristupnu pomoć (IPA) (dva učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj CAG-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je pet, od kojih je jedna žena. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe zajednice i predstavništva romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe / opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovan u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je pet, od kojih su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je šest, od kojih je jedna žena. Grupe se sastaju dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan²⁰ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zdravstvo i socijalna zaštita, stanovanje i imovina, zapošljavanje, životna sredina, poljoprivredne subvencije i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa:

Projekat „Izgradnja kanalizacije u selu Srbobran“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat će omogućiti zatvaranje septičkih jama i uspostavljanje kanizacionog sistema po prvi put. Selo Srbobran je takođe jedno od mesta povratka u opštini.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018 je održan sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;
- OEBS je učestvovao na jednom od sastanaka ORG u julu 2019. godine;
- Uspostavljena je sinergija sa aplikacijom Ministarstva poljoprivrede i šumarstva za subvencioniranje poljoprivrede - septembar 2019.

---

²⁰ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Lipljan

Gradonačelnik opštine: G. Imri Ahmeti

ROMACTED Kontakt Osoba G. Lulzim Qerimi (zamenik gradonačelnika za zajednice)

ROMACTED facilitator/i: Burhan Gashi

Veb stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/lipljan/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Lipljan. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Lipljan tokom 2018. godine.

1. Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - septembar 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - septembar/oktobar 2018

2. Obrazovanje:

- Iz opštinskih subvencija dodeljena je stipendija za jednog studenta;
- Nacrt opštinske odredbe o stipendijama trenutno je u fazi javne rasprave radi finalizacije. Uključivanje afirmativnog pristupa za romske studente je na razmatranju.

3. Zaposlenost:

- U saradnji sa VoRAE organizacijom, pet studenata je bilo angažovano u programu stažiranja: dva studenta sa Opštinskom kancelarijom za zajednice i povratak i troje sa Opštinskim centrom za socijalnu zaštitu.

4. Životna sredina:

- Na zahtev CAG-a, izvršena je inspekcija u deponiji smeća u selu Hallak i opštinske vlasti su preduzele potrebne mere.

5. Ulaganje u infrastrukturu (asfaltiranje, kanalizacija i električna energija):

- Snabdevanje vodom u selu Medvec je poboljšano na osnovu zahteva AGZ-a opštinskim vlastima i vodovodnom preduzeću;
- Planirano je čišćenje korita reke u selu Janjevo;

-Projekat „Ugradnja uličnog osvetljenja u selu Medvec“ sufinansira Opština i ROMACTED šema malih grantova.

6. Omladina:

- Projekat „Osnivanje omladinskog/društvenog centra u selu Janjevo“ sufinansiran je od strane opštine i ROMACTED šeme malih grantova.

7. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (osam AGZ-a i pet učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (dva učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i četiri učesnika IRG) - april / maj 2019;
- Radionica sa mladima na www.ndrege.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (tri učesnika AGZ-a) - oktobar 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu za pretpristupnu pomoć (IPA) (tri učesnika IVG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je osam, od kojih su dve žene. Dodatni AGZ osnovan je u selu Janjevo, koji se sastoji od šest članova, od kojih su dve žene. Grupe okupljaju mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. Sastanci se održavaju dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe / opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovan u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je sedam, od kojih je jedna žena. Grupe se sastaju dva puta mesečno.

Opis opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

MTG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je devet, od kojih su tri žene. Grupa se sastaje tri puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan²¹ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zapošljavanje, životna sredina, infrastruktura i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa:

Projekti „Ugradnja uličnog osvetljenja u selu Medvec“ i „Osnivanje omladinskog/društvenog centra u selu Janjevo“ sufinansiraju opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%).

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018 je održan sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;
  - OEBS je učestvovao u jednom od ORG sastanaka u avgustu 2019;
- Zajednički sastanci sa The Ideas Partnership sa zajednicom i razmena podataka - mart 2019.

---

²¹ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Južna Mitrovica

Gradonačelnik opštine: G. Agim Bahtiri

ROMACTED Kontakt Osoba G. Fitim Rama (Kordinator za ljudska prava)

ROMACTED facilitator/i: Jehona Xhaferi

Web stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/mitroviceejugut/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Južne Mitrovice. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Južne Mitrovice tokom 2018. godine.

Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - avgust 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - novembar 2018

2. Obrazovanje:

- Opština razmatra finansijsku podršku za najmanje jednog studenta iz romske zajednice sa stipendijom 2020. godine, kada će biti objavljen poziv za prijavu;

- Opštinska odredba o stipendijama raspravljala se na javnoj raspravi početkom 2020. godine. ROMACTED opštinska kontakt osoba preporučila je uključivanje afirmativnog pristupa za romske studente.

3. Zaposlenost:

- Opština je razmotrila staž za romske studente, ali još nije podnesen zahtev od zajednice.

4. Stanovanje i imovina:

- Organizovan je informativni sastanak o imovinskim pravima između zajednice i nadležnih opštinskih službi. Odeljenje za geodeziju i katastar preuzelo je pet pojedinačnih slučajeva.

5. Infrastruktura:

- Provodi se opštinski projekat na „Sitnici“ koji pokriva naselje „2 Korriku“. Od zajednice su zatraženi popravci rečnih obala i isti su istaknuti u proceni potreba zajednice. Pored popravki obale reke koja će sprečiti poplavu, ovaj projekat pokriva i trotoara i ulično osvetljenje. Projekat bi trebalo da bude završen 2020. godine.

6. Životna sredina

- Izvršeno je i održava se čišćenje „reke Trepče“ koja je blizu „naselja 2 Korriku“.

7. Civilna registracija za decu povratnike:

- Odeljenje za administraciju i javne službe izuzelo je ranjive grupe, uključujući romske zajednice, od plaćanja naknade za dobijanje civilne dokumentacije.

8. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (četiri AGZ i 12 učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima na temu „Načela i alati za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (četiri učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (dva AGZ i četiri učesnika IRG) - april / maj 2019.;
- Radionica sa mladima na www.ndrege.com platformi i interaktivna mapa o zahtevima/žalbama građana (četiri učesnika AGZ-a) - oktobar 2019.;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu pretpristupne pomoći (četiri učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je osam, od kojih su dve žene. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Insitucionalne radne grupe (struktura grupe/opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovan u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je osam, od čega su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je osam, od čega su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan²² na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zapošljavanje, stanovanje i imovina, infrastruktura, životna sredina, civilna registracija za decu povratnike i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

NavediTE projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa:

Projekat „Unapređenje infrastrukture u naselja 2 Korriku“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat pokriva tri ulice u naselju.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018. godine održan je koordinacijski sastanak sa zainteresovanim stranama o projektima/programima koji se tiču Roma;
- OEBS je učestvovao na jednom od sastanaka ORG-a u julu 2019. godine.

---

²² Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMACTED Kratak pregled - Lokalno

Naziv opštine: Obilić

Gradonačelnik opštine: G. Xhafer Gashi

ROMACTED Kontakt Osoba G. Majlinda Kutllovci (službenik u odeljenju za obrazovanje)

ROMACTED facilitator/i: Dejan Radivojević

Veb stranica opštine: <https://kk.rks-gov.net/obiliq/>

Istorijat:

U maju 2018. godine potpisan je Memorandum o razumevanju između Saveta Evrope i gradonačelnika opštine Obilić. Gradonačelnik je imenovao ROMACTED opštinsku kontakt osobu koja će pružiti podršku i olakšati proces implementacije na opštinskom nivou.

Akciona grupa za zajednice (AGZ), Institucionalna radna grupa (IRG) i Opštinska radna grupa (ORG) zvanično su osnovane u opštini Obilić tokom 2018. godine.

Lokalni dokumenti pripremljeni u okviru ROMACTED:

- Operativni vodič za Institucionalnu radnu grupu - mart 2018
- Operativni vodič Akcione grupe za zajednicu - mart 2018
- Procena potreba opštine - avgust 2018
- Procena potreba zajednice - septembar 2018
- Mapiranje zainteresovanih strana/aktera - septembar/oktobar 2018

2. Obrazovanje:

- Opština Obilić je vodeća opština u preispitivanju opštinske odredbe o stipendijama za tercijarno obrazovanje i uključivanje afirmativnog pristupa za romske studente;
- Uprkos mogućnosti za akademsku 2019.-2020., Nijedan student iz romske zajednice nije konkurisao za stipendiju.

3. Zaposlenost:

- Dvoje studenata bilo je angažovano u programu stažiranja pri Opštinskoj kancelariji za zajednice i povratak.

4. Subvencije za poljoprivredu

- Jedan poljoprivrednik dobio je pomoć u apliciranju za subvencije za grant šemu u Ministarstvu poljoprivrede. Odluka o prijavi je još u toku.

5. Stanovanje i imovina

- Organizovan je informativni sastanak o stambenim pravima između AGZ-a, članova zajednice i nadležnih opštinskih službi.

6. Infrastruktura (kanalizacija, asfaltiranje i ulično osvetljenje)

- Izvršen je popravak kanalizacione i vodovodne mreže u selu Plemetina;
- Sanacija puta izvedena je u ulici Sokoli u selu Plemetina;
- Zahtev je zajedno sa peticijom člana AGZ-a podnesen Kosovskoj službi za energetiku i distribuciju za zamenu električnog transformatora za nadogradnju struje u selu Plemetina;
- Projekat „Izgradnja parka zajednice u selu Plemetina“ sufinansira opština i ROMACTED šema malih grantova.

7. Životna sredina

1. Romska zajednica je zatražila kante za smeće i, po potrebi, kontejnere. Opština je ove zahteve uključila u Lokalni akcioni plan koji će biti obezbeđen tokom 2020. godine.

8. Izgradnja kapaciteta:

Održani su sledeći događaji:

- Radionica o lokalnom strateškom planiranju (pet AGZ-a i četiri učesnika IRG) - maj 2018;
- Trening sa lokalnim vlastima o „Načelima i alatima za uključivanje Roma na lokalnom nivou“ (tri učesnika IRG) - april 2019;
- Trening sa AGZ i IRG o upravljanju projektnim ciklusima (tri AGZ i tri učesnika IRG) - april / maj 2019;
- Radionica sa mladima na interaktivnoj mapi platforme www.ndreqe.com o zahtevima/pritužbama građana - oktobar 2019;
- Trening o pravnom okviru za rodnu ravnopravnost (ukupno 23 učesnika) - novembar 2019;
- Radionica o instrumentu pretpristupne pomoći (dva učesnika IRG) - januar 2020.

Opis Akcione grupe zajednice (broj AGZ-ova, struktura grupe, prosečan broj, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd.):

AGZ je osnovan u martu 2018. Prosečan broj članova je osam, od kojih je jedna žena. Grupa okuplja mlade, povratnike, vođe u zajednici i predstavnike romskih organizacija civilnog društva. AGZ se sastaje dva puta mesečno.

Opis Institucionalne radne grupe (struktura grupe/opštinskih službi ili odeljenja koja učestvuju, prosečan broj učesnika, rodna ravnoteža, učestalost sastanaka, itd):

IRG je osnovan u aprilu 2018. Grupu čine opštinska odeljenja i institucije čiji je rad relevantan za romska pitanja. Prosečan broj učesnika je pet, od kojih su dve žene. Grupa se sastaje dva puta mesečno.

Opis Opštinske radne grupe (struktura grupe, prosečan broj učesnika, učestalost sastanaka itd):

ORG okuplja članove IRG i AGZ, kao i druge relevantne institucije. Prosečan broj učesnika je sedam, od kojih je jedna žena. Grupa se sastaje dva puta mesečno ili po potrebi.

Zajednički akcioni plan na snazi? (usvojen među članovima ORG-a, usko uzimajući u obzir potrebe i prioritete identifikovane od zajednice i podnet lokalnom savetu/gradonačelniku na odobrenje):

Lokalni akcioni plan²³ na snazi? (širi dokument na opštinskom nivou, čije su akcije u skladu sa Strategijom na centralnom nivou):

ROMACTED je iskoristio već postojeće Lokalne akcione planove za integraciju Roma na lokalnom nivou uzimajući u obzir da:

- a) su lokalni akcioni planovi odobreni od strane lokalne skupštine;
- b) proizilaze iz Strategije za uključivanje romskih i aškalijskih zajednica u kosovsko društvo 2017-2021;
- c) podržavaju sprovođenje akcija na lokalnom nivou;
- d) odgovaraju potrebama zajednice na osnovu procene potreba koju je sproveo ROMACTED.

ROMACTED sastanci Opštinskih radnih grupa pružili su platformu za preispitivanje prioriternih potreba zajednice koja je odgovarala sprovođenju Lokalnog akcionog plana. Sledeće oblasti su uzete u obzir: obrazovanje, zapošljavanje, poljoprivredne subvencije, stanovanje i imovina, infrastruktura, životna sredina i ROMACTED projekat malih grantova u zajednici.

Navedite projekte koji su osmišljeni i finansirani u okviru Programa, kao i one koji su osmišljeni uz doprinos Programa, ali finansirani iz drugih resursa: ROMACTED Projekat malih grantova

Projekat „Izgradnja parka zajednice u selu Plemetina“ sufinansira opština (60%) i ROMACTED šema malih grantova (40%). Projekat će deponiju pretvoriti u park zajednice, a druga faza projekta predviđa dodavanje sportskog terena.

Sinergije uspostavljene na lokalnom nivou:

- U oktobru 2018 je održan sastanak o koordinaciji sa zainteresovanim stranama o romskim projektima/programima;
- OEBS je učestvovao na jednom od sastanaka ORG u julu 2019;
- Uspostavljena je sinergija sa aplikacijom Ministarstva poljoprivrede i šumarstva za subvencije u poljoprivredi - septembar 2019. godine.

---

²³ Ako je Program doprineo stvaranju ili reviziji LAP-a, molimo vas da ga napomenete. U nekim slučajevima nije bilo potrebe da se Zajednički akcioni plan odvojeno usvoji, već se revidirao LAP sa potrebama i prioritetima zajednice.

ROMA ACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

SRP

Savet Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Saveta Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije su odlučile da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile stabilno okruženje, demokratiju i održivi razvoj zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija je posvećena deljenju svojih dostignuća i vrednosti sa zemljama i narodima van svojih granica.

<http://europa.eu>

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe